National Library 55253
Gen. Acquisitions Section
OTTAWA, Ont. K1A ON4
National Library
Bibliothèque Nationale
Aug 30 1982
NEWSPAPER SECTION
SECTION DES JOURNAUX
Second class mail registration number — 1089.
B103/C/4/5

VABA EESTLANE

ILMUB
IGAL TEISIPÄEVAL
JA NELJAPÄEVAL

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

Nr. 63 (2886) XXXI aastakäik — Teisipäeval, 24. augustil 1982 -- Tuesday, August 24, 1982 — Nr. 63 (2887) XXXI aastakäik

325 eesti noort „Hõbejärve" suurlaagris

Eesti skautluse juubelilaager avati kümne aupauguga

KOTKAJÄRVE (VE) — Juba laupäeva varahommikul hakkasid Lõuna-Ontario eestlaste autod veerema põhja suunas, koormaks gaidi ja skaudivormis noored. Sihtkohaks oli provintsi ühes ilusamas suvituspiirkonnas asuv meie rahvusgrupile kuuluv ja kolm aastakümmet kõigile tuntud Kotkajärve laagriala.

Hakkas teoks saama kauakavandatud kanada eesti gaidide ja skautide suurlaager „Hõbejärve", esimene pärast viis aastat tagasi toimunud suurlaagrit Kanadas. Kuigi vanem generatsioon seda ei märka, on viis aastat noorte inimeste elus väga pikk aeg: hunduealine poiss on vahepeal saanud skaudiks, gaidiealine tüdruk vanemgaidiks ja käib juba ülikoolis, vanemskaut või -gaid koguni abiellunud ning omal perekond. Nii nad tulid laupäeva hommikul lähedalt ja kaugelt, siit Kanadast ja Ühendriikidest. Taevataat oli andnud laagri sisseseadmiseks kuiva ja päikesepaistelise, kuid aastaaja kohta veidi jaheda ilma.

Juhtkond oli varem kohal ootamas noort väge. Mitmed juhid saabusid reede õhtul, mõned isegi nädal varem, nii kuidas puhkused ja tingimused töökohtadel võimaldasid.

Väga hilised registreerimised paisutasid suurlaagrist osavõtjaskonna suuremaks kui oli arvata, mis mõningal määral tekitas muret tellitud varustuse osas.

näiteks kaelarättidest tuli puudus. Rõõm oli aga kõigil, et meie noored ja nende vanemad nii arvukalt järgnesid „Hõbejärve" kutsele, mille edasiandmisel rahvusgrupile mängis ka eesti ajakirjandus väga silmapaistvat osa.

Esimese laagripäeva lõpuks konstateeris suurlaagri juht skm. Silver Kask, et kohal oli 325 gaidi ja skauti mitmes vanusegrupis, neist 81 Ameerika Ühendriikidest. Ühendriikide noored olid saabunud bussiga ja eraautodega New Yorgist. Nende hulgas on ka laagri kaugemad osavõtjad, neli gaidi ja viis skauti Kaliforiniast. USA skautide esindusüksuse juhiks on nskm. Peep Rebane, gaide juhib ngdr. Selma Reinpõld.

Laupäeva õhtul oli esimene lõke, mida kutsuti tutvumise suurlõkkeks. Lõkkevanana tegutses skm. Egbert Runge.

Lõkke süütas traditsioonikohaselt suurlaagri juht skm S. Kask, mille järele lõkkevana tutvustas lühidalt „Hõbejärve" juhtkonda, lisades humoorikaid märkusi ühe või teise juhi kohta, mida laager elavalt kviteeris.

Jahedat õhtut aitas soojendada poiste ja tüdrukute rõkkav naer, laul ja hüüded. Taevas oli täistopitud tuhandeid tähti, mida linnaelanikud kunagi ei näe. Kotkajärvelt tõusis kerge udu. Ideaalne õhtu unistamiseks noorele ja vanale.

Kuna eesti skautlus pühitseb selles suurlaagris oma 70-ndat sünnipäeva, siis lõkkeõhtu lõpuosas andsid gaidid üle oma aatekaaslastele kaks suurt kringlit ja lauldi sünnipäevalaulu. Kringlikandjad poisid ees ja kõik lõkkelised järel liiguti lõkkeorust mäel asuva kohviku juurde, kus virgalt töötavad pereemad serveerisid kuuma teed.

Pühapäeva hommikul oli laager varakult valmis, sest avamistseremoonia oli ettenähtud kella kümneks. Juba pool tundi enne seda rivistati üksused üles Kaljuvalla teele.

Külalised Ühendriikidest rivi alguses kohe lippude kolonni järel, siis kanada gaidid, kelledele järgnesid rivi viimases osas kanada skaudid.

Paraadi juhatas laagri komandant skm. Enn Kiilaspea.

Suurlaager „Hõbejärve" liikus marsimuusika saatel Anton õunapuu väljakule, rivistudes suureks sõõriks ümber pika lipuvarda. Kanada skaudid tumerohelistes ja ja ameerika skaudid helerohelistes vormides, mõlema maa gaidid sinistes suvevormides jätsid võrratu pildi. Ilm oli vahelduva pivitusega ja ilmateade lubas vihma, mis ka hiljem toimus, kui laager oli ametlikult avatud

Mitmesuguste lippude heiskamiseks olid väljatreenitud gaidide ja skautide meeskonnad. Peamasti kerkis Eesti sini-must-valge. Lauldi „Kaunistagem Eesti kojad".

Samaaegselt kerkisid kahte lühemasse lipuvardasse Kanada vahtralehe ja Ühendriikide tähelipp.

Suurlaagri avatseremoonia oli lühike, kuid võimsalt kõlav.

„Hõbejärve" juht skm. Silver Kask lõi suurt vaskkongi ja lausus: „Avan „Hõbejärve" suurlaagi, kostku kaugele meie suurlaagri hüüe: südame kuld Eestile, hinge hõbe Kotkajärvele!" Abijuht ngdr. Tiia Kütt lisas: „Teid teretan! Kas kuulete? Mets kajab, laul kõlab. Meil laager algab ja südamed on täis jällenägemisrõõmu".

Gaidlaagri juht ngdr. Anne-Mai Kaunismaa ütles pärast gongilööki: „Teid teretan, gaidisõsar ja skaudiveli! Läheme matkama — teerada viib läbi Uudismaa Kotkajärve kaldale."

Viimasena lõi gongi skautlaagri juht nskm. Evald Oder, öeldes:

„Teid teretan, Eestimaa tütred ja pojad! Tulge kaasa, kinnitame sõprust, kordame tõotust oma maa, rahva ja kaasinimeste vastu."

Suurlaager „Hõbejärve" on avatud, misjärel lühikese palvuse pidas õpetaja Udo Petersoo.

Kuna selles suurlaagris tähistatakse eesti skautluse seitsmekümnendat sünnipäeva, siis järgnes sellekohane lühike tseremoonia. Laagri juht skm. Silver Kask, kes on ühtlasi ka Kanada Eesti Skautide Maleva juht, luges ette kõik Kotkajärvel toimunud suurlaagrite ja maailmalaagrite nimed ja aastad. Iga nime nimetamisel kerkis selleks püstitatud lipuvarrastesse vastava laagri lipp. Selliseid laagreid on Kotkajärvel aastate jooksul peetud kümme. Niisiis kümme lippu, mis jäävad lehvima kogu „Hõbejärve" kestvuseks.

Nagu alati niisugustel tähtpäevadel, peab poisse meeles gaidmalev. Gaidlaagri juht ngdr.

Anne-Mai Kaunismaa kahe gaidi saatel tõi skaudivelledele kingituseks kepi ja diplomi.

Skaudipoiste sünnipäeva tähistamine lõppes aupaukudega. Nskm. Tõnis Nõmmik, kes on Kanada sõjaväe kapten, tulistas sõjapüssist paukpadrunitega kümme pauku.

Nüüd tervistasid suurlaagri vanemad gdr. Alice Kullango ja skm. Ermi Soomet. Toronto Eesti Skaudisõprade Seltsi esimees Lembit Pikkov soovis noortele head laagerdamist.

USA esindusüksuste juhid ngdr. Selma Reinpõld ja nskm, Peep Rebane jooksid korraga mikrofoni juurde. Mõlemal oli head ütelda oma põhjapool asuvatele aatekaaslastele.

Nskm. Peep Rebane ütles, et ta oli viimati Kotkajärvel laagris 20 aastat tagasi ja leidis, et sellest peale on siin toimunud suured muudatused.

Suurparaad on lõppenud. Suurlaager liigub rivikorras metsakirikusse, et kuulata pühapäeva hommikul lühikest jumalateenistust, mida pidas õpetaja Udo Petersoo.

Eesti Majandusklubi Kanadas korraldas õhtuse väljasõidu Ontario järvele, linna ees olevasse Toronto saarestikku ja Ontario Place'i ning öötuledes särava linna esisel. Üüritud laevas olid õhtusöögi valmistanud grupp liikmete abikaasasid, kellele klubi endine esimees Lembit Jänes andis tänutäheks roosikimbud. Pildil vasakult peakokk Ülle Later, Noora Kriisa, Ene Martens, Heli Isberg, Hedy Later ja majandusklubi esimees Hugo Later.
Foto: Vaba Eestlane

BEIRUTIS ALUSTATI EVAKUEERIMISEGA

Esimesed PLO üksused lahkusid möödunud laupäeval

BEIRUT — Esimesed Palestiina Vabastamise Organisatsiooni üksused lahkusid laupäeval Lääne-Beirutist Küprosele. Sündmust tähistati metsiku õhku tulistamisega nagu tulnuks laskemoona ülejääk hävitada. Päev varem oli jõudnud laevaga kohale Prantsuse Võõrleegioni 350-meheline üksus, kes hakkasid jälgima evakueerimist. Esimesse gruppi kuulus üle 400 mehe, kes olid puhtas vormiriietuses ja mustades barettides. Neid viidi sadamasse läbi linnatänavate 13 Liibanoni armee transportveokil. Sõdurid lehvitasid käsi ja näitasid sõrmedega sümboolset võidumärki. Meestele oli lubatud kaasa võtta käsirelvad.

See oli esimene osa 14-päevasel PLO üksuste evakueerimisel pärast kümme nädalat kestnud Beiruti piiramist Iisraeli sõjaväe poolt. Iisrael alustas oma sõjakäiku 6. juunil esialgul kavaga puhastada Lõuna-Liibanon PLO üksustest, kuid ei jäänud pidama lubatud joonele.

Vastupidi USA valitsuse viimastele eitamistele osutub üha kindlamaks, et nad olid teadlikud Iisraeli sõjaplaanist. Ka ütles endine president Jimmy Carter möödunud nädalal,

et „väga teadlikud inimesed Iisraelis" olid talle öelnud, et Reagani valitsus andis Iisraeli valitsusele nõusoleku Liibanoni sõjakäiguks.

Seda informatsiooni ei pea praegune välisminister George Shultz siiski korrektseks.

Kinnituse USA teadlikkusest andis ka Iisraeli sõjaminister Ariel Sharon oma 14. augustil peetud kõnes, öeldes et USA välisminister Alexander Haig ja kaitseminister Caspar Weinberger olid mõlemad sõjaplaanist teadlikud. Tunnistust sellele annab ka tohutult suur USA relvade müük Iisraelile viimaste kuude jooksul mille väärtus oli 217.695.000 dollarit ja kuhu kuulusid USA moodsamad relvad, mis tulid kasutusele Liibanoni sõjas.

Beirutist evakueeritakse 10.400 PLO üksuste ja 5200 Süüria sõdurit. Iseloomustades oma möödunud võitlust, ütles üks PLO sõdur uhkusega,

et ükski palestiinlane ei unusta neid päevi, mil nad võitlesid maailma neljanda tugevaima armee vastu kaks kuud,

saavutades samaga veel maailma sümpaatia.

Kui PLO sõdurid lahkusid, loobiti neile hea õnne märgiks riisi ja lilli ning jagati suudlusi nagu tõelistele sangaritele. Kui mehed jõudsid sadamasse lehvitasid nad Palestiina lippe ja suuri pilte Arafatist, mehed ja naised laulsid nutulaulu, kus oli rõõmu, kurbust ja viha.

Üks, kes jälgis laeva lahkumist oli Iisraeli sõjaminister ja Liibanoni sõjakäigu juht Ariel Sharon. Ta ütles Iisraeli reporteritele Beiruti sadamas,

et partisanid on saanud purustava kaotuse osaliseks, millest neil on raske toibuda.

Järgmisel kolmel päeval oli ettenähtud 3000 partisani lahkumine. Selle järel hakatakse bussidega sõjaväge viima Süüriasse. Väiksem, paarisajaline grupp viidi juba pühapäeval Jordaaniasse, kus neid võeti vastu meeleavaldustega kui oma kadunud vendi, ehkki nad omal ajal aeti Jordaaniast välja. Julgeoleku mõttes ei lahkuvat partisanide juhid samaaegselt. Öeldakse, et Arafat kavatsevat asuda Tuneesiasse.

Räägitakse ka varemeisse lõhutud Beiruti linna ülesehitamisest.

Esialgul on Ühendriigid olnud ainsad, kes on selleks lubadusi andnud.

Teistele on vastumeelne minna USA relvadega lõhutud linna ülesehitama.

Pühapäeval tekkis siiski evakueerimisel seitsmetunniline seisak, kui Iisraeli kahurpaadid evakueerijate laeva peatasid, süüdistades et PLO on rikkunud evakueerimise kokkulepet, kuna laevale oli viidud paarkümmend dzhiipi ja nõudsid nende maha võtmist. Alles siis, kui USA kinnitas, et need võetakse maha Küprosel ega saadeta sealt edasi, võimaldati laeval edasi minna.

Esimeste PLO sõdurite Küprosele jõudmine oli rohkem võidumarss kui kaotanud sõdurite taandumine.

Veokitel lehvitati lippe, hõisati ja juubeldati, kuna teede ääres olevad Küprose elanikud neile aplodeerisid.

Esimesed viidi lennukitel Jordaaniasse ja Süüriasse. Viimases on juba varem üks PLO peakortereid, mis nüüd saavat selle liikumise peamiseks kespunktiks.

Kuigi praegu algas PLO probleemi lahendamine, süüdistas Iisrael juba Süüriat uue sõja ettevalmistamises ja vägede koondamises Liibanoni Bekaa orus, kus palestiinlaste partisanid olevat teinud atakke läbi Süüria rindejoone. Iisrael hoiatas, et nad ei kannata vaherahu rikkumisi ja võtaksid jälle kasutusele neile omased kättemaksu vahendid.

Juubeli Metsaülikool Boltonis

Osavõtjaid Austraaliast ja Kaliforniast

BOLTON (VE) — Pühapäeval, 22. augustil algas Boltoni laagris Metsaülikooli (MÜ) 15. kursus 70 osavõtjaga, neist 2 Austraaliast ja suurem grupp Kaliforniast. MÜ juhataja Käbi Lokk avas kursuse tervitussõnadega kell 14.00. Avaloeng oli dr. Toivo Raunalt eesti ärkamisajast. Ärkamisaeg on ka selle MÜ peateemaks.

Osavõtjate saabumine ja registreerimine looduskaunisse Boltoni laagrisse algas juba ennelõunal. Igale osavõtjale anti MÜ kaust ja kaela MÜ embleemiga puuketas. Need on saetud kõik ühest halust ja sümboliseerivad MÜ osavõtjate ühtekuuluvust.

Esimene toit laagri söögisaalis serveeriti kell 13.00 ja avamine samas toimus tund aega hiljem. Avamisel MÜ juhataja arhitekt Käbi Lokk, tervitades deklareeris MÜ põhimõtet kujundada teadlikke eestlasi. Uue laagripaiga korda tutvustas Aino Lokk ja vana mü-lane Heino Susi esitas häid soove.

Aplausiga astus kõnepulti dr. Toivo Raun, kes aastate eest alustas MÜ's tudengina.

Tema teema „Eesti ärkamisaja rahvusvaheline taust ja sotsiaalmajanduslikud eeldused" oli sissejuhatuseks paljudele ärkamisaega käsitlevaile ettekannetele.

Tutvumis- ja kohvitunnile koldemajas järgnes nädalase õppetöö tutvustamine ja organiseerimine. Nii tegutsevad kolme liiki töörühmad. Eesti keele ja kõne rühmasid igal ennelõunal juhandavad Heino Jõe, Vello Salo, Harri Mürk, Valli Naelapea, Jaan Puhvel, Olev Träss ja Eero Vihman, kes lühidalt tutvustasid oma rühmades toimuva töö iseloomu ja ulatust.

Õpperingid on kujundatud temaatiliselt, ajalugu juhendab — Toivo Raun, Eesti läbi aegade — Heino Susi, eesti rahvaviise — Roman Toi, kunstiajalugu — Eda Sepp, eesti kirjandust — Evi Vellenurme ja Ilmar Mikiver. Erialade huviringe juhendavad: kunsti — Oss Timmas, eesti pastelde valmistamist — H. Jõe ja V. Salo, teatrit — H. Mürk, rahvalaulu — R. Toi, loodusvaatluse matka juhib — Vello Soots, eesti toitude valmistamist — Asta Lokk.

Pärast õhtusööki kell 18.00 toimus sõnalis-muusikaline meditatsioon V. Salo ja Mart Laanemäe juhtimisel „magustoit" raamatukogus

ja hilisõhtul Veljo Tormise omapärane helind „Pikse litaania" kuulamine helilindilt koos valguspiltidega.

Tormis on selle pala muusika ehitanud eesti rahvaluulest avastatud piksetarga sõnadele.

Boltonis tibas kogu õhtupooliku peent seenevihma, mis MÜ tegevust ei seganud, kuna majutus on taredes, kus enamuses on küttekolded ja kaminad.

Uus mässukatse Seychellesi saartel

VICTORIA — Lojaalsed Seychellesi sõdurid surusid Tansaania sõjaväe toetusel maha kahe-päevase mässukatse, mille organiseerisid dissidendid armees. Sõjavägi vabastas pantvangid ja vallutas eluliselt tähtsad asutused ilma ühegi pauguta. President Albert Rene ütles, et vaid mõned ülestõusu organiseerijad on veel tabamata.

India politsei streigib ja lõhub

BOMBAY — Vähemalt neli inimest sai surma, kui India sõjavägi avas tule 22.000-le politseile, kes mässasid palganõude läbi surumiseks, põletades ja röövides ärisid. India valitsus saatis 1000 sõdurit abiks kohalikele üksustele ja andis käsu seadusemurdjate koheseks tulistamiseks.

Leedulasest „sõjakurjategija" kardab vanglast lahkuda

TORONTO — 73-aastane leedulane Helmut Rauca, keda süüdistatakse sõjakuritegudes ja keda Lääne-Saksamaa välja nõuab kohtu alla andmiseks 10.500 juudi tapmise pärast, on saanud nii palju ähvardusi, nende hulgas ka surmaähvardusi, et ta ei julgegi Toronto vanglast lahkuda ja eelistab olla sealses varjupaigas. Eriti ägedad süüdistajad on olnud Jewish Defence Leaguele ja Canadian Holocaust Remembrance Association.

Nixon jälle Hiinasse

WASHINGTON — Endine USA president Richard Nixon tahab eeloleval septembrikuul külastada Hiinat ja sellega tähistada oma esimese külaskäigu 10. aastapäeva, mis oli vahekordade sulamise algpunktiks USA ja Hiina suhetes. Nixon tahab külastada Pekingit, Hangzhoud ja Shanghaid viie-kuue päeva jooksul.

Koraalidega ja palvetega Solidaarsuse toetuseks

Poolakate võitlusvaimu ei suuda murda keelud ega karistused. Üle 800 Varssavi elaniku kogunesid möödunud nädalal Varssavis südalinnas asuvale Võiduväljakule, lauldes koraale ja kinnitades toetust keelustatud Solidaarsuse ametiühingule. Politsei jälgis hoolega rahva tegevust, kes peatus väljakul oleva lilledest risti juures, kuhu asetati lilli ja Solidaarsuse juhi Lech Walesa pilte; ühele neist oli kirjutatud: „Lech, me ootame!" Politsei viis ühe noorema mehe ära.

Lõuna-Aafrikat süüdistatakse pommi asetamises

LISSABON — Mosambiik süüdistas Lõuna-Aafrika salajast politseid, et see asetas pommi, mis surmas L.-Aafrika kirjaniku Ruth First'i ja haavas kolme, nende hulgas üks ameeriklane. Ükski grupp ei võtnud atentaadi plaanitsemist omaks. Surma saanud kirjanik First on abielus L.-Aafrikas keelustatud African National Congress'i juhi Joseph Slovoga, kes võitleb valgete minioriteedi-valitsuse vastu.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

TOIMETAJA: Hannes Oja

TOIMETUSE KOLLEEGIUM: Karl Arro, Heino Jõe, Olev Träss

TELEFONID: toimetus 444-4823, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 444-4832

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $45.—, poolaastas $24.— ja veerandaastas $13.—.

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $55.—, poolaastas $29.— ja veerandaastas $15.—

Aadressi muudatus 50 c. — Üksiknumbri hind 60 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd.,
1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

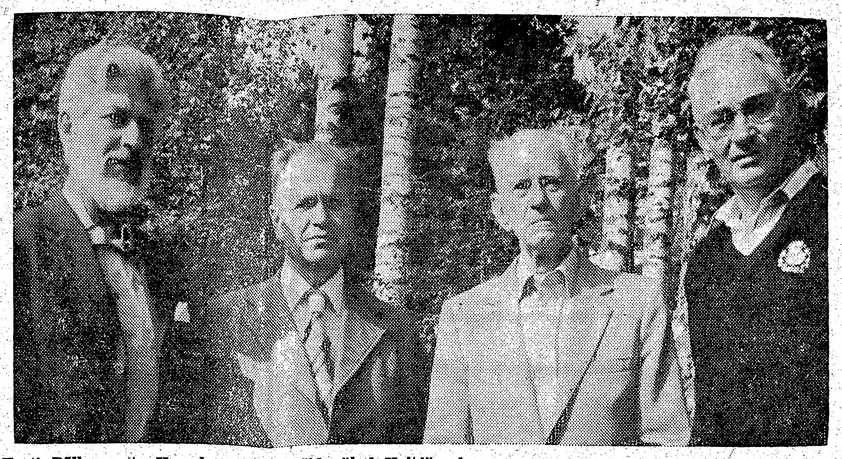

Eesti Põllumeeste Kogude tegelasi Võidupühal Koitjärvel. Foto: O. Kopler

Ameerika südametunnistus ärkab

Ühendriikide suur järelandlikkus Iisraelile on äratanud üldiselt suurt imestust ja praeguste veriste sündmuste taustal Liibanonis ei satu kogu maailma ja Liitunud Rahvaste Organisatsiooni terava kriitika alla mitte ainult Iisrael, vaid ka Ühendriigid, kes seni on vastutulelikult ja kontrollimatult varustanud Iisraeli moodsamate ja suurima hävitusvõimega relvastusega, mida Iisrael kasutab vabalt oma suva järele, hävitades armutult Liibanoni pealinna Beiruti tsiviilelanikkonda.

Iisraeli peaminister Menachem Begin on kahtlemata oma põhikoelt ja poliitilistelt tõekspidamistelt tasakaalutu fanaatik, kellele Iisraeli valitsuses annab oma tugeva toetuse praeguste Beiruti hävitusoperatsioonide planeerija ja peaorganisaator Iisraeli kaitseminister Ariel Sharon. Menachem Begin endise terroristina ei kohku tagasi terrori kasutamisest Liibanonis ning selle teostamisel saab ta vajalikku abi kaitseministrilt, kes on valmis lakkamatu kahuritulega ning õhurünnakutega hävitama koos Palestiina Vabastamisorganisatsiooni võitlejatega ka tuhandeid tsiviilisikuid, rääkimata materiaalsetest kahjudest.

Menachem Begini teooriad ja poliitilised dogmad on väga lihtsad ja läbipaistvad — iga araablane, kes julgeb vastu hakata Jeruusalemma vallutusplaanidele ja Suur-Iisraeli „Lebensraumi" rajamisele, tuleb armutult hävitada. Ning seda hävitamist tuleb teostada julmalt ja halastamatult, vaatamata sellele, et need hävitusoperatsioonid nõuavad ka tuhandeid süütuid ohvreid tsiviilelanikkonna hulgast.

Mida intensiivsemaks muutuvad Iisraeli kõigi relvaliikide hävitusoperatsioonid Beirutis, seda selgemate kontuuridega kerkivad esiplaanile Begini ja tema fanaatiliste kaaslaste lõppeesmärgid. Ehkki siinse mandri ajakirjandus neid lõppeesmärke ei puuduta või neist kaudsete märkustega mööda katsub libiseda, ei ole see enam varjatud saladus, et Palestiina Vabastamisorganisatsiooni võitlejate tuumiku hävitamisega tahetakse likvideerida lõplik takistus Jordani jõe läänekalda täielikuks annekteerimiseks. Begin ja tema aatekaaslased on ilmselt juba ammu Camp David'i kokkulepete rakendamisest loobunud ning neil ei ole kavas anda Jordani läänekalda araablastele kaugeleulatuvat autonoomiat, nagu seda paljud optimistid on lootnud.

Begini hävituspoliitika paneb Iisraeli majanduslikult ja relvastusega toetanud Ühendriigid pentsikusse olukorda ja kõikjal küsitakse õigustatult, miks ei pane Washington oma mõjuvõimu Iisraeli üle maksma ja miks ta ei lõpeta Iisraeli toetamist relvadega ja majandusliku abiga. Need küsimused on Ühendriikide presidendile ja Kongressile seda valusamad taluda, et ameeriklasi, kes peavad endid inimõiguste eest võitlejateks ja rahvusvaheliste õigusnormide energiliseks kaitsjaiks, peetakse praeguses Liibanoni tragöödias kaassüüdlasteks.

Ühendriikide senise poliitika toetajad väidavad, et Jeruusalemma ja Washingtoni poliitilised eesmärgid Kesk-Idas on seni olnud identsed. Mõlemad riigid on asunud seisukohal, et Palestiina Vabastamisorganisatsiooni hävitamisega on võimalik Kesk-Idas likvideerida suuremat ohukollet ja luua stabiilsemat olukorda. Vaatamata selle teooria lühinägelikkusele, piiratusele ja lünklikkusele, pooldasid ameeriklased seni ajani seda seisukohta ja andsid Iisraelile võitluses Palestiina Vabastamisorganisatsiooni vastu oma toetuse.

Jääb aga selgusetuks, miks Ühendriikide president, valitsus ja Kongress oma abi Iisraelile on andnud kontrollimatult ja väga tagasihoidlike tingimustega, mida Iisrael on pidevalt ülbelt ignoreerinud. Paiguti on tekkinud mulje, et Iisrael võib Kesk-Idas tegutseda isegi risti vastu Ühendriikide paljudele huvidele ja saab vaatamata sellele ameeriklastelt jatkuvalt relvi, laskemoona ja majanduslikku toetust oma hävitusoperatsioonide teostamiseks ja ultra-natsionalistlike rahuldamiseks. Sellest kõigest võib järeldada, et juudi rahvusgrupi mõju Ühendriikide poliitilises elus on juurdunud tunduvalt sügavamale, kui seda pealiskaudsel vaatlusel võib arvata.

Nüüd tundub siiski, et Iisraeli terroriaktsioonide mõõt on hakanud täis saama ning et Washington ei saa enam kaasa minna Begini poliitiliste unistuste ja ambitsioonidega. Beiruti elanikkonna armutul materdamisel tuhandete lennukipommidega ja kahurikuulidega pole enam vabandust ning nende hävitusoperatsioonide kõrval kipuvad üsna kahvatuks jääma ka juudi ühiskonna poolt lakkamatult ülespiitsutatud holocausti meenutamise aktsioonid. Näib, et ameerika rahva südametunnistus on ärganud ja selle ajel ei nõuta president Reaganilt Kesk-Ida süündmuste puhul mitte ainult kulmukortsutamist ja tagasihoidlikke hoiatusi, vaid drastilisi praktilisi samme, kaasaarvatud Ühendriikide relvasaadetiste äralõikamine Iisraelile. See on ainuke mõjuv tee Iisraeli korrale kutsumiseks, sest vaatamata Begini ülbetele sõnavõttudele oleneb Iisraeli eksistents peaaegu sajaprotsentiliselt Ühendriikide abist ja heatahtlikkusest.

Jääb ainult oodata — kas ja kuidas Reagan reageerib nendele üldistele nõudmistele. K. A.

Stalini sõda oma rahva vastu

Kuulsasse Tolstoi perekonnaliini kuuluva Nikolai Tolstoy raamat miljonite hukkamisest

Autor kirjeldab ka Eesti Vabariigi välisministri Karl Selteri delegatsiooni Moskva visiiti samal põhjusel, märkides, et pärast baasidelepingule allakirjutamist oli Stalin ütelnud: „Ma võin teile kinnitada, et Eesti valitsus tegi targasti. Teile oleks muidu võinud osaks saada Poola saatus".

2.

Samal ajal kui Stalin võttis Kremlis vastu Leedu delegatsiooni, koostas NKVD komissar, 34-aastane Ivan Serov oma kurikuulsa korralduse number 001223, mis käsitles Nõukogude vastase elemendi küüditamise protseduuri Eestis, Lätis ja Leedus. Sellega ühenduses kirjutab Nikolai Tolstoy: „Nimetatud dokument sai ajaloolastele kättesaadavaks, kui see langes NKVD põgenemisel sakslaste kätte Valgas 1941. aasta suvel. On selge, et seda ei koostatud ilma Stalini volituseta ja see toimus nagu tahtliku irooniaga ajal, millal Stalin võõrustas Moskva Leedu valitsuse delegatsiooni.

Tegelikult ei olnud Stalin siis veel valmis ründama Balti riikide tsiviilelanikkonda ja küüditamiste terror algas alles järgmisel aastal. 1939. aasta sügisel oli Stalin selles veel kõhklev. Hitler võinuks olla oma partneri liigsest innukusest häiritud. Ja mis juhtunuks siis, kui kardetud Suurbritannia oleks teostanud sõjalise aktsiooni Balti alale.

Churchill oli 12. septembril esitanud oma ministritele ja staabiülematele niinimetatud „Katariina Plaani", mis nägi ette Briti mereväe domineerimise Balti piirkonnas.

Plaani kohaselt pidi viis tugevalt relvastatud ristlejat, hävitajat, allveelaevade, varustuslaevade ja võimalikult ka ühe lennukite emalaeva saatel läbima suitsukatte varjus läbi Kattegati ja ründama rannikul asuvaid installatsioone. Stalini kogemused olid piiratud ja talle võisid meenuda ohtlikud päevad 1918 ja 1919. aastal, millal Briti merevägi blokeeris punalaevastiku Kroonlinnas ja Balti riigid kuulutasid end iseseisvaks admiral Cowani sõjalaevade kaitse all," märgib autor.

Edasi kirjeldab Tolstoy võimu ülevõtmist Tallinnas, tsiteerides kõigepealt lühidalt Nõukogude allikaid, mille kohaselt kümned tuhanded töölised olevat sel puhul ilmunud oma vaimustust avaldama. Siis aga lisab autor korrigeerivalt: „Tegelikult ilmus Vabadusväljakule mõnisada N. Liidust imporditud revolutsionääri, kellega liitus käputäis eestlasi ja Nõukogude tankid olid tänavanurkadel. Eestlased muigasid hiljem, kui Nõukogude kontrolli all ilmuvates ajalehtedes ilmusid fotod lehvitavatest ja juubeldavatest rahvamassidest. Sellisel väiksel maal ei olnud raskusi paljusid näo järele ära tunda: fotod olid tegelikult võetud varem toimunud laulupeolt."

Raamatu peatükis „Sõbrad ja naabrid" kirjeldatakse Stalini asehalduri Andrei Zhdanovi saabumist Tallinna soomusautos kahe tanki toetusel, NKVD rüüstamisi ärides ja kaupade saatmist rongitäite viisi Venemaale, kirjanik Aino Kaliase tütre mõrvamist nõukogude täpsusküti poolt oma sõbra aias marju korjates,

Nõukogude stiili kohast valimistsirkust, arreteerimisi, mõrvamisi ja lõpuks küüditamisi, mille kohta on esitatud seletusi tunnistajailt ja läbielanuilt.

Samuti meenutatakse president Konstantin Pätis saatust ja tema poolt vangistusest saadetud kirju. Ehkki need tõsiasjad on eestlastele üldiselt teada, on raamatul teened nende toomisel laialdasema, inglise keelt kõneleva lugejaskonna ette.

Autor peab hämmastavaks asjaolu, et Stalin suutis olla nii pikkade aastate vältel oma diktaatorirollis edukas, hoolimata tõsistest valekalkulatsioonidest. 1939. aastal oli Stalin arvamusel, et lääneliitlased kavatsevad kuulutada sõja N. Liidule kui ka Saksamaale.. 1940. aastal arvas ta, et Saksamaa oli kaotuse veerel. 1941. aastal mõtles Stalin, et Hitler oli endiselt tema kindel toetaja.

Üheks valekalkulatsiooniks oli kahtlemata ka Soome alahindamine sõjalise vastasena, millele Tolstoy pühendab peatüki „Taavet ja Koljat".

Stalini neli väegruppi — ühtekokku umbes 600.000 meest — Petsamost kuni Soome laheni, varustatud tankide ja moodsa relvastusega ning võideldes 3000 lennuki toetusel, tungisid vaid vaevaliselt edasi, rääkimata „blitzkrieg'ist", millele Stalin Hitleri Poola vallutamise eeskujul oli lootnud.

Autor märgib, et soome vapratele maavägedele võis väärilistena kõrvale seada ka soome piloote, kes suutsid oma tillukeste hollandi Fokkerite ja Ameerika Brewesteritega edukalt võidelda Nõukogude õhuarmaada vastu ja sõja lõpuks oli alla tulistatud tuhat Nõukogude Liidu lennukit, soomlaste ainult kuuekümne kahe vastu.

Tolstoy kohaselt viisid fiaskod Soome rindel Stalini raevule ja ta päris selle kohta aru sõja-rahvakomissarilt marssal Voroshilovilt, kes polnud küllalt julge tähelepanu juhtima sellele, et Stalin oli selles suures osas ise süüdi oma kõige võimekamate väejuhtide likvideerimise läbi. 1937. aastal toimunud väljapuhastamised olid jätnud punaarmee peaaegu ilma juhtideta. Kõrgema juhtkonna koosseisust hukati viiest marssalist kolm, kuueteistkümnest armee ülemjuhatajast 14, kõik kaheksa admirali, kuuskümmend kuuekümne seitsmest korpuseülemat ja 136 saja üheksakümne üheksast diviisiülemast. Kogusummas hukati umbes pool ohvitseride korpusest, kolmkümmend viis tuhat meest, kirjutatakse raamatus.

Tolstoy ütleb oma teose epiloogis, et Stalin kaalus Teise maailmasõja järgsel ajastul tõsiselt Lääne-Euroopa ründamist. See sai raamatus toodud andmete kohaselt teatavaks 1976. aastal, mil Tshehhoslovakkia ametiisik Karel Kaplan põgenes Läände

ja tõi kaasa umbes 6000 lehekülge dokumente ning märkmeid dokumentidest, mis ta oli niinimetatud Praha kevade ajal Dubceki ülesandel reetmisprotsesside kohta andmeid kogudes avastanud partei arhiivides.

Nende hulgas on eriti huvitav ülevaade ühest koosolekust, mis toimus Kremlis 1951. aasta jaanuaris.

Tolstoy kirjutab selle kohta järgmist: „Kaplani dokumentide kohaselt kutsus Stalin Kremli viiskümmend juhtivat punaarmee kindralit ja kõigi kuue satelliitriigi parteijuhid ning kaitseministrid. Käsitlusaineks oli võimalik invasioon Lääne-Euroopasse. Stalin oli ütelnud, et vastupidi eeldustele oli Lääne-Euroopa üle saanud sõjajärgsest majanduskriisist, tänu peamiselt Marshalli abi plaanile ja NATO rajamisele. Ühendriigid suurendasid oma kaitsekulutusi ja Stalin leidis, et N. Liit peab kiiresti tegutsema enne, kui Ameerika omandab võime tuumarünnaku sooritamiseks Moskvale. Kõik koosviibijad nõustusid Stalini analüüsiga, et rünnak tuleb teostada kolme, kõige rohkem nelja aasta jooksul.

Nõupidamine toimus optimistlikus vaimus. Arvestati, et rahvamassid Euroopas asuvad punaarmee poolele ja kaotades Lääne-Euroopa turud, jäävad Ühendriigid täielikult omaette, muutudes nõrgaks ja ohutuks. Tõenäoliselt ei selgu kunagi kui lähedal maailm oli tookord uuele sõjale.

Kaplan asub arvamusel, et rünnakuplaanist tõmbasid kriipsu läbi Nõukogude Liidu vilets majanduslik olukord ühelt poolt ja teisalt Stalini surm kaks aastat hiljem,"

kirjutab Tolstoy ja jätkab: „Kaplani ülevaade on kõigiti usutav. Stalini tütar Svetlana kirjutab oma memuaarides samuti, et tol ajal valitses Nõukogude militäärringkondades sõjameeleolu. Üks Nõukogude aeronautika eriteadlane ütleb, et Stalin oli kolm aastat varem arvestanud sõja alustamist 1951. aastal, avaldades teadlastele survet kaugrakettide kiireks kavandamiseks. Marssal Konjev pidi saama invasiooniväegede ülemjuhatajaks." .....

Ja kuidas peaks Lääs suhtuma N. Liidu ohusse praegusel ajastul? Piirdudes oma raamatus põhiliselt Stalini ajastuga, tsiteerib autor vastuseks vaid Aleksander Solzhenitsõni sõnu: „Praegu seisab Lääs suurema ohu ees, kui 1939. aastal. Nii palju on ära antud ja maha mängitud, et isegi täielikult ühinenud Läänemaailma ei saa enam võitjaks jääda, kui see ei võta oma oma liitlasteks ikestatud rahvaid kommunistlikus maailmas."

— Bridge —

Venelastel uus rakettide süsteem USA allveelaevade vastu

MOSKVA — N. Liit on arendanud strateegilise allveelaevade rakettide süsteemi, mis garanteerib tasumist kui N. Liitu atakeeritakse, ütles N. Liidu laevastiku ülem admiral Sergei Gorshkov ja lisas, et USA on juba aastaid tõrjunud venelaste ettepanekut laevastiku arendamise vähendamiseks. Samalaadiliselt USA rakettide süsteemile, mis on juhitud N. Liidu vastu, on N. Liit samasuguse süsteemi arendanud. Gorshkov ei kirjeldanud detailsemalt milliseid lisandeid N. Liidu laevastikule on tehtud, aga ta ütles, et need on sarnased USA sõjajõududele, kuhu on kaasa arvatud 10 allveelaeva 656 raketiga, mis kannavad üle 1500 laengu. N. Liidul on maailma suurim allveelaev 30.000-tonnine, mis on võimeline tulistama rakettidega USA-d Vaikse ookeani lõunaosast. Gorshkov ütles lõpuks, et N. Liidu laevastiku väljaehitamise tingis USA pärast II maailmasõda, võttes kasutusele „aatomilise surve".

Kommentaarid

Kommunistliku rezhiimi ajal on Venemaal paljud suured rasketes klimaatilistes tingimustes teostatud ehitusprogrammid läbi viidud orjatöölistega — peamiselt poliitiliste vangidega. Miljonid süütud inimesed on hukkunud ja maetud jäljetutesse haudadesse N. Liidu põhjaaladel asulate ja linnade rajamisel, kaevandustes, metsatöödel ja Valge mere—Balti mere kanali ehitamisel. Vangide orjatöö on olnud tähtsaks ja oluliseks teguriks N. Liidu majanduselus, kuna orjale pole vaja maksta palka, tema elusäde hoitakse hõõgumas kõige napimate ja viletsamate toidunormidega ning peavarju talle annavad tuulest ja külmast läbiimbunud barakid ja kehakatet riidenärud, milledele isegi viletsalt rõivastatud venelased põlastavalt ülevalt alla vaatavad.

Kui Moskva oma majanduslike raskuste leevendamiseks hakkas planeerima Siberi põhjapiirkonnas asuva Urengoi gaasiväljade gaasi saatmist pika gaasijuhtme kaudu Lääne-Euroopasse, siis kerkis poliitbüroos kohe päevakorrale küsimus — kes selle torustiku ehitab? Lääne-Euroopa riigid lubasid lahkel käel krediite, tehnoloogiat (väljaarvatud ainult rootorid, mis on ameeriklaste monopol) ja torustiku monteerimiseks torusid, kuid venelased ise pidid andma vajaliku inimmaterjali. Kuid Vene tööline on aastate jooksul targemaks saanud ja ei lähe Põhja-Siberi taigadesse vesiste rublade eest oma tervist tapma ja isegi komnoored ei tunne enam selliste projektide vastu huvi vaatamata vene massimeedias avaldatud propagandakampaaniale. Jäi üle ainult üks vana läbiproovitud võimalus — orjatöölised välja saata!

Seda ka tehti. Läände saabunud andmetel ehitati ligemale 100.000-le sunnitöölisele gaasijuhtmestiku piirkonda barakid ja loodeti sellega tööliste kriis lahendada. Kuid vaatamata hoolikale varjamisele ja maskeerimisele on orjatööliste rakendamise plaanid Lääne-Euroopas teatavaks saanud ja isegi Kremli propagandaagentuur Tass peab nüüd häbelikult tunnistama, et kuuldused sunnitööliste rakendamisest vastavad tõele.

Eriti piinlikus olukorras pärast orjalaagrite paljastamist on vene gaasijuhtmestiku suurem toetaja ja propageerija — Lääne-Saksamaa sotsialistlik valitsus. Küsimusest ei taheta palju rääkida ja Bonni välisministeerium vabandab end sellega, et ministeeriumil pole võimalik olnud neid teateid kontrollida.

Orjade rakendamine gaasitorustiku ehitamisele annab Ühendriikide president Reagani kätte uued trumbid selle ettevõtte vastu võitlemiseks. Võib ainult juhtuda, et venelased kergeusklikke lääne poliitikuid ja vaatlejaid järjekordselt ninapidi veavad ning neid orjalaagrite piirkonnas mõne „Potjomkini külaga" hakkavad tutvustama. Seda on varem juhtunud ja seda võib ka tulevikus tõenäoliselt juhtuda.

☆

Vene kommunistlikud võimud lootsid täies ulatuses ära kasutada 300 taanlase, norralase, rootslase ja soomlase 13-päevase „rahumarsi" N. Liidu Euroopa osades. Naiivsete skandinaavlaste algatus oli täiel määral vene valitsuse kontrolli all ja Kremlis loodeti, et marssijaid on võimalik rakendada president Reagani relvastamise vastu võitlemiseks.

Tõepoolest — asi jooksis alguses hästi. „Rahuvõitlejad" kandsid KGB poolt kontrollitud ja lubatud loosungeid, millede teravik oli suunatud Ameerika relvastamise vastu. Kuid siis tuli pauk sealt kandist, kust seda kõige paremad Moskva propagandaajud oodata ei osanud. Tüli tuli Katõni pärast, kus KGB mõrvas Teise maailmasõja ajal teatavasti 4000—10.000 Poola ohvitseri.

Venelaste kava kohaselt pidid „rahumarsist" osavõtjad peatuma Valge-Venemaal Khatõni nimelises külas, kus Kremli propagandistid kavatsesid korraldada suuremat miitingut Teise maailmasõja ajal sakslaste pealetungi ajal surmasaanud külaelanike mälestuseks. Kuid rahuotsijad keeldusid Khatõni miitingust, mainides, et see nimi meenutab Khatõni külast 200 miili kaugusel asuvat kurikuulsat Katõ-

(Järg lk. 3)

VALVEARST NÄDALALÕPUL

28. ja 29. aug.
dr. J. Marley, tel. 921-7777

4., 5. ja 6. sept.
dr. A. Mae, tel. 493-7231

Eesti raadiosaated Portlandis

Portlandi ümbruskonna eestlaspere on juba 1980. aasta septembrist nautinud ainulaadset eelist — kogu Põhja-Ameerika mandri ainust järjekindlat eesti kultuuri- ja muusikasaadet raadios. Selle korraldaja on dr. Lembi Kongas, Eestis sündinud ja New Yorgi osariigis kasvanud antropoloog.

Uurimistööd on teda viinud vahepeal kord revolutsioonieelsesse Iraani. Ta on kirjutanud raamatu ameerika talunaiste olukorrast möödunud sajandil. Hiljuti ilmus temalt sügavalt tunnetatud, ka oma eesti juurtes kinniolemist tunnustav, ingliskeelne luuletuskogu.

Saade toimub iga kuu neljandal pühapäeval kell 12 ja on tunnipikkune. Peale Eestit, kui kultuurilist ühikut, tutvustavate sõnavõttude on esitatud eesti luulet nii eesti, kui inglise keeles. Samuti on praegu Eestis valitsevat poliitilist olukorda jõuliselt ja mitmest aspektist kinni naelutatud.

Enamik saateid on siiski pühendatud muusikale. Peale heliplaadimuusika on olnud mitmeid stuudiokülalisi, nagu Portlandi tütarlaste meeleolumuusikarühm „Kaja", rahvalaulja Kati Keister-Tamm j.t.

Dr. Lembi Kongase vahendusel võimaldus ka pikem raadio intervjuu, sama saatja ühiskondlike asjade saates, meie teisitimõtleja-vabadusvõitleja Sergei Soldatoviga, ja varem Seattle eesti ühiskonnategelase Eino Moksi osalemine raadiosümpoosionis inimõiguste rikkumise üle Balti riikides.

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

ni metsa, kus sakslased avastasid 1943. aasta aprillis venelaste poolt mõrvatud poola ohvitseride masshaua. Rahudemonstrandid arvasid, et lääne ajakirjanduses segatakse ära Khatõni ja Katõni nimed ning et neid hakatakse pidama Vene propagandavankri vedajateks, millel sõitjad meeleheitlikult kõiki fakte ignoreerides püüavad väita, et poola ohvitseride mõrvariteks olid sakslased.

Kui rahugruppi kuuluv rootslanna Ritva Jonsson mainis, et demonstrandid ei saa minna miitingule külla, mille nimi meenutab kohta, kus poola ohvitserid surid „seni selgumata asjaoludel", siis läks välismaalaste „rahumarssi" kontrolliv N. Liidu kommunistliku partei keskkomitee liige Juri A. Zhukov põlema ja mainis vihaselt, et poolakate mõrvariteks olid natsid. Ja igaüks, kes taotleb selle küsimuse uuesti päevakorrale tõstmist on Göbbelsi propaganda mõju all. Zhukovi toetasid eriti tugevalt rahumarssist osa võtvad Soome, Rootsi, Norra ja Taani kommunistlike parteide liikmed.

Küsimus pandi osavõtjate hulgas hääletusele ja suurem osa välismaalastest olid Khatõni külastamise vastu. Kuid nüüd mängis Zhukov välja oma uue trumbi ja nõudis, et hääletamisest peavad osa võtma ka rahumarssile komandeeritud 50 venelast. Venelased hääletasid loomulikult partei liini järele ja nüüd tehti otsus 174 häälega poolt ja 148 häälega vastu Khatõni miitingu kasuks. Vaatamata sellele otsusele keeldusid vastuhääletajad Khatõni minemast ja venelased pidid leppima ainult oma kaasajooksikute toetusega.

Vahejuhtum rahumarssijatega näitab, et venelaste poolt allaheidetud rahvaste vastu teostatud kuriteod ei aegu kunagi. Vereplekid võivad muutuda aastatega tumedamaks, kuid need jäävad igaveseks püsima ja nõuavad süüdlaste vastutusele võtmist.

AMI

Toronto Peetri ja Apostlik-õigeusu koguduse ühisel jumalateenistusel praost E. Lepiku maakodus. Kahe koguduse vaimulikud praostid A. Taul ja E. Lepik teenistust pidamas, mis vihma tõttu peeti endisest talu-ehitusest suvilaks ümberehitatud hoones. Foto: Vaba Eestlane

Juubeli-ülikoolilinna meeste juuksemoest

Plaanitäitmine takistab juuksuri loomingulist töömoodust

Tartlased valmistuvad nii põhjalikult ette ülikooli juubelile, et sellesse kuulub ka meeste juustelõikus ja soengute tegemine. Iga päevaga tehakse rutulisemalt linna korda, kõnniteid sirgemaks ja maju värskemaks, päris uus ilme antavat Toomemäele. Kaunis linnas ei sobi enam ringi liikuda korrastamata soenguga.

Tartu juuksur Ada Rebane kirjeldab oma tööd ülikooli juubeli eelses tegevuses. Ta on 36 aastat Tartu meeste juukseid lõiganud ja habet ajanud, neist 16 aastat praeguses asukohas. Ainult ühel juuksuril on seal olnud pikem tööaeg, 40 aastat.

Juuksur seletab Tartu ajalehes „Edasi" (16. juuli 1982), et ta on oma tööga rahul. Kord kuus annab iga endast lugupidav mees oma pea tema hoole alla.

Niipea kui hommikul uksed avatakse, saavad 8 peegliesist tooli ja ootetoolid kundesid täis. Tartus on kümmekond meeste juukslat. Südalinnas jätkuvat tööd kõigile.

Meeskunded olevat rahulikumad, järjekorra- ehk sabatülisid ja muid pahandusi olevat harva. Naisi tegevat närviliseks rohkem mure, kas mehed nende tööga rahule jäävad. Mõned neist kurtvat pärast, et pead olevat liialt ära pügatud, kuna toolile istudes olid nad öelnud et ärgu ta palju lõigaku.

Palju nalja olevat olnud kõlniveega, lisateenusega.

Pärast sellekohast küsimust enamus noogutavat, sest desinfitseerima ju pidavat.

Mehed olevat selle veega harjunud, lõhnast hoolimata. Kas õlle lõhn, mis sageli mehi saadab parem olevat? küsib A. Rebane.

Ka juuksemoega püüdvat Tartu juuksurid kaasas käia. Nad käivad end seminaridel täiendamas. Tallinna õppeklassi meister tuleb aegajalt Tartusse, annab juhendusi oma tööd katkestamata, pühapäeviti.

A. Rebane selgitab, et päris alguses, päris noorena töötanud ta Tähtvere tänava nurgal, kus praegu asub leivapood.

Nüüd kui tütar Anne hakkas juuksuriks õppima, on kutsekoolides juba selline õppeaine. Meie sajand on kaasa toonud muudatuse: ära on kadunud rohke töö habemega, sellega saadakse nüüd iga päev kodus hakkama.

Ta kommenteerib ise. Kas Tartu meeste pead on korras? Tänane mood lubab kõike, ka pikka juust, aga vaid vähesed soovivad seda. Pole enam moes. Omal ajal kui võimutsesid karvased poisid, olid inimesed tihti mõelnud: missugune hirmutis! Teenindaja aga ei tohi oma soovitusi peale suruda, ikka tuleb täita nii kuidas soovitakse. Osa mehi siiski usaldavat juuksurit, annavad loa oma äranägemise järgi teha.

Rebane annab siiski meestele nõu: Pikk juuks tõmbab alati pilgu endale, seepärast ärgu kasvatatagu hõredat juust pikaks. Ka peaksid poisid oma pea enne puhtaks pesema kui juuksuri juurde tulevad.

Mõned mustad pead on lõikamatult tagasi saadetud. Kuidas sa lõikad, kui pea on liiva täis, et kammgi ei käi läbi. Nüüd olevat võimalus pead pesta lasta, vesi tehakse soojaks ja juuksed seebiseks või shampooniseks. See protseduur aga jäävat enamasti ära, sest poistel pole rohkem raha kaasas kui vaid lõikuseks.

Teine sort kundesid, kes juuksurile ei meeldi, on purjus mehed. Ka neid on tagasi saadetud. Ka kained mehed jagunevad omakorda kahte gruppi: ühtedel on, teistel pole maitset. Nende kohta pidid juuksurid mõtlema: mees ise on esinduslik, aga pea mitte. Soeng peab sobima kandjaga, samuti ümbrusega. Teatris kuulub ümbruse juurde naine, pruut, õde, tütar — kes kellelegi. Tüüpiline olevat pilt, kus mehe pea jääb naise omast allapoole, kuigi peaksid olema võrdselt pidulikud. Mehed ei hoolivat, kuid A. Rebane soovitab, et hooligu siis naised ja olgu juhendajad!

Mõni mees oli veel peigmehe eas hoidnud juuksed korras, aga hiljem olevat muutunud lohakaks. Nõnda olevat näha ka soengu kaudu kuidas oma elukaaslasest lugu peetakse.

Sageli küsivat mehed rohtu juuste hõreduse vastu. Kuigi juuksurid on kuulnud mitmesugustest ravimeist,

pole nad seni kohanud ühtki meest, kel oleksid juuksed selle mõjul kasvama hakanud.

Targad tohtrid käivat isegi kulupäistena. Üldse olevat juuksed pea ehe nagu mõistuski.

A. Rebane kurdab, et ta tahaks oma töösse panna rohkem loomingut, teiste sõnadega rohkem aega iga pea jaoks. Ei meeldivat alatine siblimine. Kui aga ei sibliks, saab ettevõtte plaan kahju. Veerandsada pead istub vahetuse jooksul ühe peegli ees. Laupäeval käivat eriti paljud mehed juuksuri juures. Ta ütleb meestele, et ärgu nad siis pahandagu, kui juuksurid muutuvad napisõnaliseks või kaotavad hetkeks kannatliku meele. Parima tulemuse toovat juuksuri ja kundede vastastikune mõistmine.

Lõpuks kutsub ta üles naisi, et nad oma poegi, mehi ja vendasid mõjutaksid, et nad endi eest rohkem hoolitseksid, sest peale kodulinna, juubeliaastat pidava ülikoolilinna tulevat mõelda ka iseenesele, oma välimusele,

kuna linn — see on tema inimesed, ülikoolilinn — tema haritud ja hästihoolitsetud peade rohkus.

Vancouveri eestlaste jaanipäev

Vancouveri eestlaste keskuvine kokkutulek sealsele eesti ühiskonnale kuuluvas Mäeotsa talus kujunes suurepäraseks sündmuseks. Osavõtt oli Ühendriikidest tulnud kaasmaalaste tõttu isegi suurem kui eelmisel aastal. Külalisi oli Portlandist ja Seattlest, esimesest peamiselt aktusekõneleja dr. Toomas Palmi tõttu, kes oli toonud isegi kaasa sealse võrkpallimeeskonna.

Jaanipäeva tähistamine algas õp. T. Vaga palvusega, millele järgnes Vancouveri Eesti Seltsi esimehe Enno Lepnurme avasõna ja tervitus külalistele. Järgnesid külaliste tervitused, esimeseks Seattle Eesti Seltsi nimel V. Karuks, teiseks Eesti Organisatsioonide Liit Lääneranniku juhatusliige ja endine esimees H. Moks, kes oma sõnavõttu kasutas ka kõigile kutse edasi andmiseks, et tulla järgmisel aastal Lääneranniku Eesti Päevadele, mis toimuvad San Franciscos. Kohalolevate Austraalia eestlaste nimel tervitas Tiiu Salasoo.

Järgnes Vancouveri nooremate rahvatantsijate tantsupõimik,

Seattlest oli Meelike Karuksi juhatusel võimlejaid, kes esitasid võimlemisrutiine

ja muusialises osas laulis Vancouveri Eesti Segakoor dr. E. Ruusi juhatusel kolm laulu.

Peokõneleja dr. Toomas Palm andis majandusteadlasena ülevaate raskeist majandusprobleemidest N. Liidus, kus toiduküsimus muutub aastatega järjesti raskemaks, kuna suureneva rahvaarvu ja kommunistliku süsteemi juures ei tule kunagi aega, et riik võiks ise toita oma rahvast.

Järgnenud sportlikus osas toimusid võrkpallivõistlused Seattle, Portlandi ja Vancouveri meeskondade vahel,

kus tugevamaks osutus Seattle meeskond,

jättes teiseks Portlandi ja kolmandaks Vancouveri meeskonnad.

Jaanipäeva viimaseks osaks oli seltskondlik tegevus. Oma Poiste orkester mängis tantsuks ja tuju oli kõigiti ülev. Eriline tänu avaldati Mäeotsa tublidele perenaistele, kellele anti tänutäheks sümboolselt pudel magusat.

Nagu Vancouveri Seltsi Eesti esimees E. Lepnurm märkis,

näitas kolme linna eestlaskonna kokkutulek vajadust just selliseks organiseerimiseks ja tihedamaks koostööks,

mis Lääneranniku Eesti Pidustustega on võtnud juba kindlad vormid ja ulatuse.

Arnold Pihlak 80-aastane

Iseseisva Eesti algusaastate jalgpalli-iidol Arnold Pihlak, Tallinna „Kalevi" 44-kordne internatsionaal, olnud kuus korda rahvusmeeskonna kapten ja maavõistlustel löönud Eesti heaks 16 väravat, võtnud osa Pariisi olümpiameeskonnast 1924, tähistas 17. juulil Inglismaal, Bradfordis oma 80-ndat sünnipäeva.

Demonstratsioonid ukrainlase kaitseks

„Sõjakurjategija" vanglas ja lapsed tänaval jätkavad näljastreiki

Ukrainlasest autotööline John Demjanjuki arreteerimine ja vanglas hoidmine enne tema edasikaebuse otsustamist ülemkohtus tekitab Clevelandi suures ukrainlaste peres ärevust ning pahameelt. Linnas toimus mitmesaja isiku osavõtul protestidemonstratsioon teravasõnaliste loosungitega, naised olid ukraina rahvarõivastes.

John Demjanjukile tuli suur abi Chicago poolaka Frank Waluse isikus, kes lendas Clevelandi ja andis avalikult seletusi, kuidas tema Chicagos distriktikohtuniku Julis Hoffmani poolt „sõjakurjategijaks" tunnistati Iisraelist ja mujalt välismaalt sissetoodud enam kui 10 valetunnistaja seletuste põhjal. Kuna dokumentaalselt tehti kindlaks, et Frank Walus üldse ei viibinud laagris, kus ta pidi tunnistajate üksikasjaliste seletuste järgi olema piinanud ja mõrvanud juute, siis pidi kohtuministeeriumi eriuurimiste oskand süüdistuse kohtust tagasi võtma.

Kuidas toimus valetunnistajate värbamine ja Chicago kohtusse toomine, see on avalikkusele tänaseni teadmata.

Frank Waluse seletusi märkisid ära ka ajalehed, tuues kirjeldusi ka teistest John Demjanjuki looga olnud sündmustest. Protestidemonstratsioonist aga kohalikud ajalehed vaikisid, nagu oleks tsensuur tegevusse astunud.

Vangla administratsiooni poolt seletati,

et kui Demjanjuki näljastreik muutub tema tervisele ohtlikuks, siis teda hakatakse vägivaldselt toitma.

Selleks tuleks John Demjanjuk Ohiost üle viia kas Brooklyni New Yorgis, Fort Isabeli Texases või Miamisse Floridas, kus on vangide sunniviisil toitmise seadmed.

Tõnu Kalam juhatas oopereid

Tõnu Kalam, kes on Illinois ülikooli (Champaign-Urbana) assistent professor ja ülikooli ooperi- ja muusikadirektor ja peadirigent, viibis hiljuti kolmenädalasel puhkusel Saksamaal, Shveitsis ja Prantsusmaal.

Möödunud hooajal juhatas ta ülikoolis Menotti kaks ooperit „The Medium" ja the Telephone", Puccini „La Boheme" ja Richard Straussi „Ariadne auf Naxos". „Ariadne" sai hiilgava arvustuse, milles märgitakse eriti Tõnu Kalami teeneid dirigendina Straussi teose stiilsel ja suurepäraselt kontrollitud tõlgitsemisel.

Tõnu Kalam juhatas ka külalisena ülikooli sümfooniaorkestrit, kus ta esitas Stravinski 100. sünnipäeva tähistamiseks helilooja täieliku „Pulcinella". Pergolesi teemadel loodud balleti kolme vokaalsolisti kaastegevusel. Kontserdi teises osa oli Elgari „Enigma variatsioonid". (VES)

Hilda Rätsepa looming Middle Islandil

Meie vanemapõlve kunstnik Long Islandil, Hilda Rätsep on olnud viimasel ajal järjekindlalt esinemas oma loominguga näitustel. Üks ulatuslikumaid neist toimub praegu Middle Islandi Public Librarys. Sellest ilmusid teated kohapealseis lehtedes ja ka raadiosaatjas.

Lehed märgivad, et kunstnik Hilda Rätsep, kes pärineb Eestist, elab praegu Coramis. Ta kuulub Art Students League ja Art Alliance of America liikmeskonda. Seekordsel tema loomingu näitusel on esindatud akvarell ja rida abstraktseid töid. Näitus jääb avatuks juuli lõpuni.

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

	Maksab Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
Aastas	$45.—	$55.—
Poolaastas	$24.—	$29.—
Veerandaastas	$13.—	$15.—

KIRIPOSTIGA + SAATEKULU

	Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
aastas	$49.— + $39.—	$44.—
poolaastas	$26.— + $19.50	$22.—
veerandaastas	$14.— + $ 9.25	$11.—

VÄLJASPOOL KANADAT ja USA-d:

LENNUPOSTIGA aastas $49.—, poolaastas $26 ja veerandaastas $14.— + SAATEKULU — aastas $66.—, poolaastas $33.— ja veerandaastas $16.50

Aadressi muudatus 50 centi. Üksiknumbri hind 60 centi

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:

VABA EESTLANE

1955 Leslie St., Don Mills, Ont. M3B 2M3

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates .... 19..... Tellimise katteks lisan $..... sinnjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi .....

Aadress .....

.....

.....

.....

ARMAST ABIKAASAT

JULIUS PRUNSFELDT'i

sündinud 17. veebruaril 1909 Tallinn-Nõmmel
surnud 21. augustil 1982 Muskoka suvilas

sügavas leinas

ABIKAASA
SUGULASED Eestis

Puhka rahus!

Kirstupanek Murray E. Newbigging matusemajas reedel, 27. augustil 1982 kell 8 õhtul.
Ärasaatmine laupäeval, 28. augustil kell 10 homm. sealt samast York kalmistule.

OMA ARMAST ISA JA VANAISA

JOOSEP MÄNS'i

sündinud 25. oktoobril 1890 Mänspäe külas Hiiumaal
surnud 16. augustil 1982 Hiiumaal

mälestavad sügavas leinas

poeg HELMUT abikaasaga
poeg ILMAR New Yorgis
pojapoeg TOIVO abikaasaga
pojatütar MARET

Mälestus Sinust on igavene.
Puhka rahus kodusaare mullas!

KAUAAEGSET HEAD SÕPRA

JULIUS PRUNSFELDT'i

mälestavad leinas

VAIKI REIMAN
IDA ja HELMUT TÕIGAST
HILJA ja HEINO TÕIGAST

ARMAST

PEETER KIVIOJA'i

mälestavad kurbuses ja kaastundes vanematele

HANS CARL KUKK ja
LINDA KUKK vanematega

LEMBIT PROOS'i

mälestavad leinas sugulased

KONRAD PROOS abikaasaga
REINHARD PROOS abikaasaga
LEIDA METSALO perega
HILDA VESINGI

„Õndsad on need surnud,
kes Issandas surevad"

KAUAAEGSET ARMAST SÕPRA

JULIUS K. PRUNSFELDT'i

mälestavad leinas

LINDA ja ENDEL PEDEMAN

Kauaaegset sõpra

LEMBIT PROOS'i

mälestab

HERNI METSALO perekonnaga

Cantate Domino teadaanne

Koori tegevus algab kolmapäeval, 8. septembril 1982 kell 7.30 õhtul Peetri kiriku ruumides. Kiriku organist ja muusikaline ko-ordinaator dr. Roman Toi on lubanud koori juhtimise enese peale võtta. Esimene esinemine on koguduse aastapäeval, 19. septembril 1982 kell 11 hommikul.

Uued lauljad südamest teretulnud! **Cantate Domino juhatus**

Armast onu ja head koduküla naabrit

JOOSEP MÄNS'i

mälestavad leinas ja kaastundes poegadele

REGINA VANASELJA perekonnaga
EDGAR LIIK perekonnaga
MARIA TIKKER

Armast sugulast

LEMBIT PROOS'i

mälestab

MILDA VANASELJA perega

Kauaaegset head sõpra

ERNST BOHN'i

mälestavad leinas

META ja OSKAR
ANETTE ja JÜRI
MARIA VEEL
AGNES TAMMKÖRV
JUHAN TUISK

Hea Märjamaa võrguülem ja ustav relvakaaslane sõjateekonnal

KALJU AIGRO

Sind mäletan ja avaldan südamlikku kaastunnet leinavale perekonnale

HUGO KÖHLER

Head sõpra

Julius Prunsfeldt'i

mälestavad

ELLA ja JÜRI JÜRNAS

Kauaaegset head sõpra

ALIDE JOHANSON'it

mälestavad kurbuses

MARA PÜTSEP perekonnaga
MARIE NEUMANN

Murray E. Newbigging
MATUSEMAJA
Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.
M. WAYNE HAMILTON
(lõunapool Eglintoni)
Funeral Direktor
733 Mount Pleasant Rd.
Helistada tel. 489-8811 • 489-8002

Leinateateid

Stokholmis suri 14. aprillil Mihkel Aro, sündinud 17. augustil 1903 Harjumaal.

Norrköpingis suri 20. aprillil Cäcelie Kerde, sündinud 14. juunil 1893 Tallinnas.

Mölnlyckes, Rootsis, suri 14. aprillil Aleksander Leesment, sündinud 21. juunil 1905 Pärnumaal.

Stokholmis suri 14. aprillil Ivar Reinwaldt, sündinud 26. septembril 1892 Haapsalus.

Gävles, Rootsis, suri 17. aprillil Paulin Vilu, sündinud 18. aprillil 1908 Hiiumaal.

Stokholmis suri 22. aprillil Hoide Rütman, neiuna Luuk, sündinud 18. märtsil 1917 Tallinnas.

Stokholmis suri 11. aprillil Maria Broberg, sündinud 19. märtsil 1909 Läänemaal.

Pärnus suri 27. aprillil Ilmar Lahesalu, sündinud 7. septembril 1924 Saaremaal.

Valparaisos, Ind., suri 28. aprillil õigusteadlane Gustav Kuuskvere, sündinud 14. jaanuaril 1901 Anija vallas.

Lakewoodis, N.J. suri 29. aprillil Arthur Prii, sündinud 19. juulil 1908 Muhus.

Uniondale'is, L.J. suri 27. aprillil Leo Piht, sündinud 6. oktoobril 1929 Tallinnas.

Windygates, Shotimaal, suri 8. aprillil Edgar Saks, sündinud 22. detsembril 1925 Järvamaal.

Tallinnas suri 13. märtsil Marta Randma, neiuna Omberg, sündinud 1901 Tallinnas.

Prestonis, Inglismaal, suri 1. märtsil Gustav Jugar, sündinud 26. märtsil 1919 Eestis.

Inglismaal suri 3. aprillil Auguste Tanner, sündinud 6. veebruaril 1900.

Surbitonis, Inglismaal suri 23. märtsil Alide Rauss, neiuna Mesila, sündinud 15. märtsil 1904 Harjumaal.

KIRIKUD

TORONTO EESTI VABAKOGUDUS

562 Jones Ave., Toronto, Ont.
Jutlustaja E. Saraoja
20 Thorncliffe Ave.
Toronto, Ont. M4K 1V5
Tel. 463-6223

Pühap., 29. aug. kell 11 homm. JUMALATEENISTUS. Kõnelevad V. Ojaste ja jutlustaja E. Saraoja. Kolmapäeva õhtutel kell 7.30 PIIBLI- ja PALVETUND. Juhatab jutlustaja E. Saraoja.

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS

883 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
36 Bards Walkway,
Willowdale, Ont. M2J 4T9
Tel. 499-6488.

„VABADUSE KUULUTUSE"
raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WHLD 1270 kc.

Pühapäeval, 29. aug. kell 11.00 homm. JUMALATEENISTUS. Laulab Medride duett.

Kell 6.00 õ. OSADUSE- JA PIIBLITUND, kõneleb K. Raid.

EELK TORONTO VANA ANDRESE KOGUDUS

383 Jarvis St., Toronto,
Ont. M5B 2C7
Õpetaja Udo Petersoo
3714 Beechollow Cr.
Mississauga, Ont. L4Y 3T2
Tel. 624-6128, kirikus 923-5172

Pühap., 29. aug. JUMALATEENISTUS kell 6 õ. Teenib praostkonna vikaarõp. Albert Roost.

Pühap., 5. sept. JUMALATEENISTUS kell 11 hommikul.

Pühap., 12. sept. KALMISTUPÜHA JUMALATEENISTUSED — Mt. Pleasanti kalmistul kell 3 p.l., Yorki kalmistul kell 5 p.l.

KÕNETUNNID igal neljap. 6—8 õ. ja tund aega pärast jumalateenistust kiriku kantseleis.

E.E.L.K. PEETRI KOGUDUS

917 Mt. Pleasant Rd. Toronto
Ont. M4P 2L1.
Praost Andres Taul. Tel. 483-4103
Tel. kirikus 483-5847
Organist dr. Roman Toi

Pühap., 29. aug. JUMALATEENISTUS, teenib diakon-õpetaja Albert Roost.

Pühap., 5. sept. JUMALATEENISTUS kell 11 hommikul.

Pühap., 12. sept. kell 11 homm. SURNUAIAPÜHA JUMALATEENISTUS Mt. Pleasant kalmistul eestlaste osas ja kell 2 York kalmistul kivialtari juures. Mängib koguduse vaimulik orkester. Juhatab R. Toi.

Cantate Domino lauluharjutused algavad kolmapäeval, 8. septembril kell 7.30 õ. Juhatab R. Toi. Lauluhuvilisi on palutud kooriga liituma.

Koguduse kantselei on avatud teisip. 10.00—18.00 ja neljap. 12.00—15.00.

Pühap., 22.—29. aug. on koguduse hooldaja õp. Albert Roost, tel. 244—9270. Õpetaja kõnetunnid jäävad sellel nädalal ära. Õp. Andres Taul on nimetatud ajal suurlaagri „Hõbejärve" vaimulik.

TORONTO EESTI EVANGEELNE KOGUDUS

Immanueli kirik,
21 Swanwick Ave.
Jutlustaja Allan Laur,
72 Appleby Cres.
Markham, Ont. L3R 4L2
Tel. 477-6248

Pühap., 29. aug. kell 3 p.l. JUMALATEENISTUS. Kõneleb G. Pitka. Lauluga esineb solist Raul Pumber. Buss Eesti Kodust kell 2.30 p.l.

Kesknädalal, 1. sept. kell 7 õ. palve-õhtu

Aidake kaasa
„VABA EESTLASE"
levikule, sellega aitate kaasa eesti keele säilitamisele!

TE Naisseltsi esinaine Heljo Novek suvekodu lõpetamisel köögi juhatajale M. Alaverile mälestuseset üle andmas. Vasakult H. Novek, M. Alaver ja suvekodu majandusala juhataja pr. Sambla.

Foto: J. Säägi

SISUTIHE SEITSME KUNSTI NÄDAL

Praktilise iseloomuga loovalade töönädal Seedriorul — Laudkonnavestlus etniliste gruppide ja kanada meedia suhete selgitamiseks

Seitsme Kunsti Nädalat iseloomustas praktiline töö kõigil kavas olnud aladel, igaüks sai midagi teha ja väga heade lektorite tõttu oli töö ja tegevus huvitav. Viimasel külalispäeval oli Seedrioru peamajas nagu kunstinäitus, kus oli mõnikümmend maali, veelgi rohkem keraamika-esemeid. Video poolel näidati eelmisel õhtul uut eesti mängufilmi, mis nädala jooksul käsikirjast lõpuni valmis. Väga tugev oli muusika osa. Õppelaagril ei olnud püsivat osavõtjate ega juhendajate arvu, kuid EKK *president Stella Kerson* arvestas, et läbikäijate arv oli 85 ringis. Põhigrupp oli siiski pidevalt kohal, neist 10 Ühendriikidest.

Juba alguses avamisel andis A. Elken keraamika huviringis olijaile kätte tüki savi ja seda hakati vormima. Nädala jooksul valmistati arvukas kogu kunstipäraseid esemeid, mida lasti osalt ahjus põletada, teise osa põletamine toimus kohapeal tehtud ahjus viisil, nagu seda tuhandeid aastaid tagasi tehti. Lisaks praktilisele tööle, andis A. Elken diapositiividega ülevaate keraamika arengust läbi aegade.

Kujutavkunsti alal oli kolm väga tugevat lektorit. Abel Lee viis kohe arvuka grupi monotüüpia vormide ja liikide juurde, näidates talle omaseid ja teiste poolt kasutatavaid mooduseid.

Rutt Tulving viis maalijad jõeäärsesse õitekülllusse ja tulemuseks oli terve rida Seedrioru maastikumaale.

Oss Timmas juhendas akvarellitehnikat. Kõige kolme juhendaja tehnikas tehtud töid oli kunstinädala lõpunäitusel; mitmel alal Evald Timuski, S. Lada, Hilda Truupere, V. Sermati jt. töid, igaüks oli katsunud näha Seedrioru looduse suvises päikesekülluses olevat taimestikku ja maastikuilu. Naima Aer aga demonstreeris puupõletuskunsti.

Kunstialased olid ka kunstiteadlase Rain Rebase loengud Michel Sittowist ja eriti ülevaatlik loeng Rootsi-eesti kunstnikest Herman Talvikust ja Erik Haamerist, kus näidati neid 19 suuremõõdulist graafilist lehte, mis Talvik oli kinkinud EKK kunstimuuseumile.

Väga populaarne oli videogrupp. Edgar Väär — Jüri Kork selgitasid intervjueerimise tehnikat koos tegeliku demonstratsiooniga, H. Westerblom video tehnikat, A. Allas video käsitlust ja filmi struktuuri ja J. Kork oma Esto-Vision seniseid tooteid.

Videogrupi koostööl aga valmis mängufilm „Karupulma äärmised võimalused", mis näitas suure leidlikkusega lühifilmi mängulisi ja tehnilisi võimalusi oma puäntliku kommertsiaalse lõpuga.

Filmis olid kaastegelased mitukümmend osalist.

Rahvarõivaste valmistamise demonstratsioonil näitas Linda Tark taimi, mida värvimiseks kasutada ja mida ka kohapeal värviti. Inga Kao ketras ja kraasis, L. Tark kudus telgedel, Ene Runge näitas niplispitsi tegemist, sukapaelade tegemist. Eha Tarmet-Toomberg kirjeldas eesti rahvarõivaid ja Malle Laansoo ajakirja „Triinut". Selle kõrval oli oluline videogrupi töö, kes kõik need demonstratsioonid filmis, millega need on nüüd eesti etnograafilise maailmapildi kirjeldamisel kättesaadavad.

Keelekunsti alal oli Asta Willmann keeletark, kes peale ulatuslikumat sissejuhatust andis viis tundi, kus käsitleti eesti keele häälduamist, foneetilist häälikusüsteemi, õpiti koos „õ" hääldamist, vältеid ja astmevaheldust, mida taktidega näidustati.

Järgnesid vana-eesti keel, regivärss ja eesti keele omapäraks olevad helisevad suffiksid, alliteratsioon.

Peeti ühiselt keeletalgud, toimus keelerehi, tuulutati vähetuntud sõnu, puudutati moodsaid tehissõnu ja J. Aaviku tähendust maailma lingvistikas. Oma elulise ettekandeviisiga tegi lektor eesti keele otse elavaks.

Sellele järgnes veel teatrialane tegevus, kus sõnale anti suveräänsus ja näidati kuidas sõna käitub laval. Ta töötas väiksema grupiga, kes lõpuõhtul esitas oma töötulemusist kaks lühikatket.

Väga suur tähendus oli muusikal. Kuigi see algas N. Reintamme klassikalise muusika analüüsiga, muutus peagi muusikalise elu keskpunktiks Armas Maiste oma dzhässloenguga, näidetega, improvisatsiooni tehnika ja struktuuri kirjeldamisega,

esitades koos bass-kitarristi Erik Soostariga tuntud eesti melloodiaid erinevais dzhässivormides.

Selle kõrval pidas Kristi Allik loengu raalimuusikast ja Alfred Kuus tutvustas kandlemängu. Klaveril jätkus alati mängijaid, ühel õhtul mängiti koguni kahel klaveril kaheksal käel.

Kunsti alla kuulus ka liikumine. Evelyn Koop selgitas sportlikku liikumist, Kalev Estienne osa Kanada naisvõimlemises. Heli Kivilaht õpetas moodsat tantsu ja dzhäss-tantsu ning organiseeris hommikvõimlemist.

Elukunsti ala oli täielikult dr. V. Sermati täita, kes teadliku psühholoogina käsitles elupinget ja survet, sõprust, armastust, usaldust, usulist tunnetust ja südametunnistust, mis kõik kokku moodustavad eluoskuse.

Viimasel tööpäeval aga oli määrava tähtsusega rahvuskultuuriline nõupäev, kus 40 osavõtjat jagati nelja gruppi, kes omavahel läbi arutlesid 16 teesi ja siis kogunesid üldkokkuvõtte tegemiseks.

See koondati lühikesteks „käsusõnadeks", kus üheks punktiks oli, et on vajalik, et eestlastel oleks tugev usk eesti rahva tulevikku,

et me kultuurilisel ja vaimsel pinnal tunneksime solidaarsust kodumaal asuva eesti rahvaga. Ühisele proklamatsioonile kirjutasid alla kõik osavõtjad.

Sellele järgnes A. Haavaniidu kirjeldus oma suure rahvusliku kingituse tegemise mõttest ja kuidas selle ümber tegelik olukord kujunes.

Nädala kestel oli lõunakontserte, sõnalisi esinemisi, õhtul mitmesugust tegevust, H. Liitoja ja K. Naelapea „Estovisioon", filmidemonstratsioone, mis kõik toimusid sellise tihedusega, et vaba aega ei jäänudki.

Reede õhtul esitati dzhäss-tantku, uus film „Karupulma äärmised võimalused" esiettekandes, Margit Viia laulis P. Tammearu saatel,

keelegrupi näitlejad esitasid kaks katkendit ja Asta Willmann esitas suurepärase humoreski,

kuna Armas Maiste koos E. Soostariga esitasid dzhäss-muusikat.

Laupäeva hommikuks seati ruum näituseks, mida külastajad imetlusega vaatasid. Viimasena toimus pidulik lõunasöök, mille järel kingiti Seedriorule Rutt Tulvingu juhendusel tehtud suur maal, kus motiiviks oli 7-täpiline liblikas; see kinnitati Seedrioru peamaja seinale. R. Tammearu ja Tiina Kiik esitasid esimese helitöö „Nachtmusik" ja Armas Maiste koos E. Soostariga esinesid veel koos.

Seedriorule oli saabunud kümmekond CBC ja Toronto Star teenistujat.

Anita Nippaku juhatusel peeti laudkonnavestlus, kus arutati meedia ja etniliste gruppide vahekorda.

Külaliste poolt anti näpunäiteid ESTO-84 peakomitee liikmeile F. Koopile ja H. Toomsalule, kuidas oma üritust oleks võimalik rohkem tutvustada. Hiljem näidati neile Seedrioru.

Seedrioru kunstinädala eesmärk oli viia kunstihuvilisi inimesi kunsti praktilise töö juurde, ja see õnnestus. Lõpuks avaldati tänu lektoreile, korraldajaile ja ka Seedrioru rahvale, kes oma kauni suvekodu maa-alad olid võimaldanud kunstiliseks inspiratsioonikoldeks.

Kolme riigi sõjavägede manöövrid Ida-Saksamaal

BERLIIN — Ida-Saksamaal toimus juuli lõpul Ida-Saksa, Poola ja Ida-Saksamaal asuvate N. Liidu sõjaväeosade ühine manööver, kus olid esindatud maa- ja õhujõud. Manöövri üldjuhiks oli Ida-Saksamaa rahvusliku kaitse ministri asetäitja kindralkolonel H. Stechbart. Pärast manöövrit peetud miitingul kommenteeriti, et relvavennad olevat otsustavalt andnud kogu oma jõu rahu säilitamiseks ja sotsialismi kaitsemiseks.

Kanada — maailma 12-es parim maa

Vaatamata meie majanduskriisile ja massimeedia kaudu tehtavale pidevale kurtmisele, on Pennsylvania ülikoolis Richard Estesa poolt tehtud uurimisel leitud, et Kanada on maailmas 107 riigi hulgas paremuselt 12-ndal kohal koos Shveitsiga. Esikohal on Taani, USA aga hoopis kaugel, 41-el kohal.

Uurimus baseerub tegelikele muudatustele, mis on toimunud neis naades 1967—69 ja 1977—79 ja rahvatulu kasv võrreldes teiste rahvastega. Kanada oli saanud selle koha oma hariduslіku standardi, rahvatuludest kaitsetuludeks mineva väikse osa, poliitilise stabiilsuse, poliitilisest elust osavõtmise ja väga väheste looduslike katastroofide tõttu.

Usuteadusliku Instituudi kursus Stokholmis

Eestikeelne õppematerjal valmimas

EELK Usuteadusliku Instituudi töö hea edu Torontos sai tõukejõuks, et samasugune kursus, sama juhtkonna ja paljude samade lektoritega alustas tegevust ka Rootsis. Tänavune kursus algas 19. augustil ja sinna oodatakse õpilasi ka teistest Euroopa maadest, kus eestlaskonnal on vajadus, et oleks olemas mehi ja naisi, kes on nõus end ettevalmistama ja pühendama eestikeelsele usutööle meie rahvale omases luterlikus vaimus.

Stokholmi kursuse teaduslikuks juhatajaks on prof. dr. Arthur Võõbus Chicagost, kes on rahvusvahelise tunnustusega usuteadlane ja on kandnud hoolt selle eest, et Toronto ja Stokholmi kursustel ja aasta läbi kestval õppetööl oleks vajalik teaduslik tase, mida Eesti Luterlik Kirik läbi sajandite on oodanud oma pastoritelt. Ajal, mil pärast Põhjasõda, Tartu Ülikool jäeti Vene võimu poolt suletuks saja aasta vältel, toimus Eesti ja Liivimaa pastorite ettevalmistus Saksamaa ülikoolides. Kahjuks takistas see olukord andekatel eesti rahvustest noortel valimast kirikuõpetaja kutset, kuna välismaal õppimine oli seotud ülemääraste kuludega, mida eesti taludel ei olnud võimalik kanda.

Olukord muutus pärast a. 1802 ja eriti möödunud sajandi keskpaigast alates.

***Kiriku ja rahva teenistusse* astusid selliste suurte võimetega mehed, nagu seda olid Rudolf Kallas, Jakob Hurt ja nende jälgedes tolleaegse „noorema põlve" mehed Villem Reiman, Jaan Bergman, Johan Kõpp jt.**

Stokholmi kursuse praktiliseks juhiks ja ka praktilise usuteaduse loengute pidajaks on Kanadast piiskop Karl Raudsepp. USA annab lisaks dr. Võõbusele mag. Rudolf Kiviranna ja pastor Walter Koppermanni, kelle ülesandeks on piibliteaduslike loengute ala.

Kuni Tartu Ülikooli usuteaduskonna sulgemiseni 1940. aasta sügisel kommunistide poolt, oli kogu Eesti riikliku iseseisvuse perioodil osa teoloogia õppejõude saksa rahvusest. Nad olid nimekad teadlased, nagu seda olid prof. Blumerinq ja prof. Seesemann, kuid nad pidasid oma loenguid saksa keeles.

Alles lühikest aega enne Eesti vabaduse kustutamist jõuti nii kaugele, et meil oli olemas kõigi usuteaduse erialade jaoks omi eesti rahvusest noori teadlasi. Olukorrast tingituna on kuni tänaseni olnud suur vajadus eestikeelse usuteadusliku õppematerjali järele, mida aga nüüd pidevalt valmib EELK Usuteadusliku Instituudi õppejõudude loengute kaudu.

Instituudi üliõpilased on kandnud hoolt ka selle eest, et kõik Torontos peetud loengud on võetud helilintidele. *Kõik see moodustab suure* väärtusega eestikeelse akadeemilise *tasapinnaga* õppematerjali kogu, millel on tähtsust ka tulevikule.

Kogu töö kursuste juhatajate ja õppejõudude poolt on tehtud tasuta panusena meie usulis-rahvusliku elu ja tuleviku huvides. Ka selles mõttes on EELK Usuteadusliku Instituudi nüüd juba aastaid kestnud töö hindamisväärseks nähteks meie pagulaskonna ajaloos. Eesti Kiriku ja tema koguduste elujõust ja ülesannete kõrgusel seismisest kõneleb ka asjaolu, et seni ei ole ükski läänemaailmas tegutsev eesti luterlik kogudus lõpetanud oma tööd. Nüüd on nendele kogudustele antud Instituudi kaudu ka kinnitus, et nad võivad olla kindlad, et nende otsese usulise töö jaoks valmib vajalikke jõudusid.

Kolm kuud röövlite käes

Kolme kuu eest rööviti Como järve ääres asuvast vanematekodust ära 18-aastane Gaby Kiss-Maerth, kelle isa Oscar on ungari päritoluga miljonär ja ema Elisabeth eestlanna.

Röövijad nõudsid isalt lunaraha üle kümne miljoni Lääne-Saksa marga. See aga ütleb, et temal nii palju varandust ei ole, kõik on paigutatud paleetaolisse elamusse, kus ta pidevalt korraldab sõja- ja vägivalla vastaseid konverentse. „Minu pangaarvel ei ole praegu rohkem kui 14.000 Lääne-Saksa marka", kinnitab ta saksa ajalehele, juhtides tähelepanu, et tema paleed ei taha tänapäeval enam keegi osta. Kohalik kommunistlik omavalitsus tahtvat seda võõrandada.

Samal ajal muutuvad aga röövlid üha rohkem kannatamatuiks: „Makske kiiresti, muidu müüme tütarlapse mõnele teisele jõugule."

Ilmselt on tegemist maffiaga, kes on informeerinud, et praegu Briti passi omav perekond on vähemalt varem omanud suure rikkuse.

Elades varem Hongkongis on Oscar Kiss-Maerth teeninud spordikingade ja kautshukiäridega tohutuid summasid.

Itaaliaga seob teda asjaolu, et ta sõja ajal sattus sinna sõjavangina, kus ta palgati ühe rikka mehe pargi- ja paleevahiks. Ta andnud siis endale lubaduse, et ka temal peab ühel päeval olema palee ja park.

Nüüd on ta eesmärgi saavutanud — ta elab oma perekonnaga just samas palees. Olles muutumas patsifistiks, on ta asutanud sihtasutuse „Omnia Mundi", mis tegutseb palees, mille ülalpidamist garanteerib firma Hongkongis, kus aga praegu olevat ainult 6 teenistujat.

Tütar kadus 6. mail, siis kui vanemad olid Saksamaal reisil. Perekond on saanud temalt kuus kirja, milles ta palub kõike teha, et ta vabaks saaks. Kolm nendest olid, nagu eestlannast ema ütleb, tüdruku käega kirjutatud.

Maffia on „hinna" nüüd alla lasknud 1,7 miljonile Lääne-Saksa margale, mida isa ja tütred isiklikult peavad üle andma tulema.

Kui politseiga tulevahetus tekib, siis lastakse nad esimesena maha, ütlevad röövijad telefonis.

Nagu ajaleht jutustab, on perekonna saksa sõbrad astunud samme, et lunasummat Gaby eest väja maksta (EPL/K).

VAIPADE KEEMILINE PUHASTUS
„stainguard" hinna sees
SOODNE SUVE HIND
Elutuba, söögituba ja koridor
$49.95
(Ka mööbli puhastus)
Peeter Valing
Tel. 690-4961

Vajatakse vanemat naisterahvast
SELTSILISEKS
päeviti, aeg kokkuleppel
(Dundas-Jane raj.)
Helistada igal ajal tel. 769-7352

Jaan Roosilt maailmarekord

Laupäeval, 14. augustil peeti Ottawas Põhja-Ameerika masterite esivõistlused, millest terve rida eestlasi osa võttis ja silmapaistvaid tagajärgi saavutasid. Neist silmapaistvaim oli Jaan Roosi masterite maailmarekord 5000 m käimises. Väga heas vormis oli ka Antoni Truuvert, kes saavutas silmapaistvalt head tulemused ja esikohad kuulitõukes ja kettaheites.

J. Roos tegi oma maailmarekordi tulemusega 23.01,8 45-aastaste klassis. Selle kõrval tehti veel teist kaks uut maailmarekordit 51-aastane Ed Whitlock jooksis 1500 m maailmarekordiks 4.15,6 ja 56-aastane Vancouveri naine Jean CLeeatol jooksis 1500 m uueks maailmarekordiks 5.42,2. Üldse tehti selle kõrval 41 uut Kanada rekordit.

SPORT

Käsipallivõistlused Lakewoodis

28. Eesti Mängude spordivõistlused algasid reede õhtul 30. juulil Lakewoodi keskkooli võimlas. Võistlusi korraldasid Lakewoodi meeskonna kapten Mati Verder ja New Yorgi meeskonna juht Jaak Leino. Kindlakäeliselt juhtis võistluste käiku vahekohtunikuna korvpalli-veteran Jaak Ardon.

VÕRKPALL

Seekordne pilves ilm paraja temperatuuriga oli ideaalne välisspordiks. Laupäeva hommikul hakkas kogunema meeskondi. Kanadalased olid reedel kohale jõudnud ja püstitanud telgid. Oli korrastatud uus võrkpalli-väljak korvpalliplatsile, mis võimaldas nüüd kolme väljaku kasutamist.

Võistlusi juhtisid veteran Kalle Vellenurme ja kodu-meeskonna kapten Toomas Kuusalu. Peakohtunikuna vilistas kaua-aegne võrkpalli ala korraldaja esimistest Eesti Mängudest Ferdinand Tammann.

Osa võttis üheksa meeskonda. Mängiti kahes voorus. Esimises: All-Star meeskond, Long Island, Lakewood, Buffalo ja Toronto Kalevi Noorte meeskond. Teises voorus: New Yorgi EÜS, Toronto Kalev, New Brunswick ja Lakewoodi Noorte meeskond.

Mängiti „Round Robin" süsteemis, millest kaks meeskonda kummagist voorust suurima punktide seisuga pääses pool-finaali. Esimeses võitis pinevas ja tasavägises mängus All-Star New Yorki 2:1 (15:9 — 2:15 ja 15:13). Teises mängus võitis Toronto Kalev Jr. New Zrunswicki 2:0 (15:3 ja 15: 11).

Seega kohtusid finaalis All-Star ja Toronto Kalev Jr. See oli nauditav mäng põnevusmomentidega. Kuigi finaali ei pääsenud „oma" meeskondi, elas publik kaasa mängu käigule elavate hüüetega:

Märkimisväärne on Toronto Kalevi Jr. aastaga arenenud mängutase, sest möödunud aastal nad ei pääsenud isegi pool-finaali. Need on kõik noored mängijad täis indu ja võidutahet, kiire platsimäng ja hea pallikäsitus, nii et neil on eeldusi areneda väga kõrge tasemega meeskonnaks.

Siiski tuli nendel alistuda vanematele, kogenud veteranidele All-Star meeskonnale, mis koosnes Toronto, Syracuse ja Baltimore mängijaist. Võitis All-Star 2:1 (15: 11, 7:15 ja 15:13), võites ühtlasi Harald Lonks'u mälestus-rändauhinna.

Võitja meeskond: A. Ilves, A. Kaseorg, E. Kaseorg, V. Käärid, E. Luiker, H. Piirsalu, M. Senner ja A. Terts.

Teine koht Toronto Kalev Jr.: H. Heine, L. Jõgi, P. Kako, I. Kanne, M. Toomes, M. Vahtra ja K. Valvur.

Kolmandaks jäi New Yorgi EÜS ja neljandaks New Brunswick. Noored meeskonnad Lakewoodist, Buffalost ja Long Islandilt esinesid väärikalt ja püüdlikkusega, nad kindlasti jõuavad varsti järele võidukaile mängukaaslastele.

NAISTE VÕRKPALL

Võistles neli naiskonda. Võistlused toimusid Gita Veskimetsa (Baltimorest) juhtimisel. Kõik naiskonnad näitasid arengut möödunud aastast, head koosmängu ning püüdlikkust.

Paremuspunktide seisuga jõudsid finaali Kanada ja Lakewood. Võitis suuremate võistluskogemustega Kanada 2:0 (15:8 ja 15:6), omades seega Eesti Spordiliidu auhinna.

Võidukas naiskonnas mängisid: A. Aug, C. Greenbaum, S. Holmberg, V. Holmberg, A. Ilves ja N. Sepp.

Teisele kohale jäänud Lakewood mängis koosseisus: E. Cabrozzi, K. Lichter, S. Liholm, K. Männik, Linda Sillard, Laine Treumuth ja Linda Treumuth.

Kolmandaks jäi Baltimore ja neljandaks New York.

On vaid soovitav, et ülaltähendatud naiskonnad arendaks oma mängutaset pidevate harjutustega ja osavõtuga kohalikest võistlustest. (VES)

Eesti Masteritel kolmas koht

Laupäeval, 31. juulil toimusid Torontos Kanada Masterite Klubidevahelised Meistrivõistlused kergejõustikus. Need kujunesid küll rohkem kohalikkudeks võistlusteks, kuna osa võtsid peamiselt Toronto ümbruskonna klubid, kokku 15. Nendest suurema-arvulised olid lätlased 15 mehega, Masters Sprint Club 13, Saksa Sports Club '64 7 ja Eesti Masterid 14 võistlejaga.

Võistlused toimusid kaheksal alal: 100, 400, 1500 ja 5000 m jooksus, kaugus- ja kõrgushüpe, ketas ja kuul.

Nagu möödunud aastal, nii tulid ka seekord lätlased esikohale. Sakslased jäid teiseks, eestlased kolmandaks ja Masters Sport Club neljandaks.

Eestlaste tugevamad alad olid järjekorras: kuul — 1442 p., 1500 m — 1431, 100 m — 1380, kaugus — 1214, ketas — 1188, kõrgus — 1046, 400 m — 816 ja 5000 m — 780 punkti.

Kõige rohkem punkte tõi eestlastele Jaan Lents — 2246, Antoni Truuvert — 1461 ja Kalju Pehtla — 1234 punkti.

Individuaalselt sai kõige rohkem punkte A. Truuvert kuulis (790), E. Leps 1500 m jooksus (765) ja K. Pehtla 100 m jooksus (760).

Eestlastest võistlesid kaasa: M. Türk, E. Leps, V. Sadul, A. Aug, J. Lents, U. Vastopä, L. Rand, U. Taft, K. Pehtla, A. Truuvert, T. Vellend, E. Kulmar, A. Suurallik ja K. Trei. Registreeritud olid veel V. Peters, B. Piirik ja U. Limit — kes vigastuste tõttu ei saanud aga kaasa võistelda.

Järgmiseks on kavas Kanada Masterite meistrivõistlused Ottawas, millest ka eestlased osa võtavad.

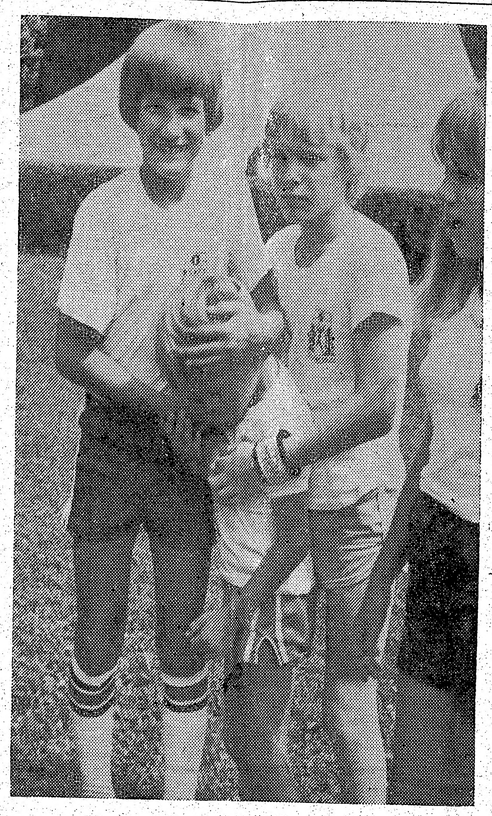

Suvekodu on lastele meeldiv elamus. Pildil lohutatakse Seedriorul väikest Ian Tombakut, kel oli väga kurb lahkuda. Lohutajad (vasakult) Patrick Eelnurme, Mati Barras ja Mary-Ellen Perry.

Foto: T. Koger

ILMUS TEINE TRÜKK INGLISKEELSEST KOKARAAMATUST

„Cooking Estonian Style"

Hilja Treumuth ja Viivi Piirisild

430 retsepti ☆ Hind koos saatekuluga Can. $15.—

Tellimisi võtab vastu „Vaba Eestlase" talitus.

Raamatud saadetakse välja Los Angelesist.

ARVO MÄGI

EESTI RAHVA AJARAAMAT

Eesti Päevalehe kirjastus Stokholmis 1979. 256 lk.

Kaas, 20 illustratsiooni ja lay-out Otto Pajult, 17 kaarti Eesti ajaloo eriaegadest autori visandite järgi joonistanud Vello Kallas.

Raamat sisaldab kroonika kujul (aasta-aastalt) eesti rahva ajalugu selle algusest tänapäevani koos tähtsamate sündmustega maailma ajaloost, eriti seikadest, mis on mõjustanud eesti ajalugu. Teos kirjeldab eesti rahva ajaloo põhijooni, sündmuste esitamise kõrval kommenteerib autor olukordi, teeb järeldusi ja oletusi. Eriti sobiv noortele kinketeoseks.

Hind $26.— pluss $1.00 saatekulu

MÜÜGIL VABA EESTLASE TALITUSES

VABA EESTLASE TALITUSES müügil stereo heliplaat

INGEMAR KORJUS bass-bariton

CHARLES KIPPER — klaverisaade

Metsateel (A. Kapp), Ennemuiste (M. Saar), Üks suu (M. Saar), Muremaa (R. Päts), Laul sõnajala õiest (T. Vettik), Sind tervitame kuldapäike (A. Karindi) ja Rändaja õhtulaul (J. Tall) ja rahvalaule: K. Raidi seades — Laulu mõju, Kui ma hakkan laulemaie, Ära vlies ja Kivikasukas, L. Virkhausi seades — Kus on kus on kurva kodu, V. Kappi seades — Linakatkuja ja J. Zelgeri seades — Kanneldajast vend.

Hind $9.50 pluss postikulu $1.—

Hanno Kompus'e

„KUSTUTAMATA NÄLG KUNSTI JÄRELE . . ."

Hind $11.—, saatekulu 85 ¢.

Müügil „Vaba Eestlase" talituses

Tiiu Kadak

Märkmeid Käsitöö Muuseumist

5.

seisatas seal veel hetke ja nagu pingutas pisut kuulatadagi. Siis kõndis ta edasi meie kõrvalkorteri ukseni ja katsus ka selle linki; kuid sellegi korteri uks oli lukus, kuna need inimesed olid juba ära küüditatud. Nüüd seisatas ta nagu kuulatades, kuid kõndis siis tagasi välja, koridori välisust enese järel hoolikalt kinni pannes.

Seda lühikest hetke kasutasime nüüd kõik kolm ruttu paremate asendite sissevõtmiseks, sest oli karta, et kontrollija tuleb ka akendest sisse vaatama. See sündiski. Kõigepealt kõndis ta selle akna taha, kus istusid mõlemad mehed, pani peopesad kummalegi poole pead silmavaatele toeks ja vahtis siis hoolega ning teraselt tuppa. Mõlemad mehed olid tema koridoris kobistamise aega kasutades oma pead ja ülakehad nii kaugele aknaraamide ja seina varju kõrvale nihutanud kui vähegi võimalik ja käedki seljataha heitnud, aga põlved olid ikkagi jäänud hullusti nähtavale. Kuid nüüd nägime, et mees kandis prille! Ta nägemine pidi ka muidu kehv olema. Sest juba mõninga hetke pingutava tuppa vahtimise järele laskis ta oma käed langeda külgedele ja kõndis siis teise akna poole.

Noh, nüüd siis tuli minu kord! See oli seda hullem, et kuigi seisin aknast 3—4 m eemal, olin ometi selle vaatleja seekordse vaatevälja keskel, üksi ja eraldi, keset tuba — just nagu mõni sammas! Ning sealjuures oli mul veel seljas valge pluus ja jalas heledad sukad! Seelik ja kingad olid siiski õnneks mustad. Nüüd, kasutades ruttu tema kõndimise aega ühe akna juurest teiseni, mil ta loodetavasti kuulis vaid oma kingataldade krudisemist liivasel pinnal, tõmbasin oma ühe jala kiiruga tihedalt teise ette, — ehk paistab see siis vaatlejale rohkem nagu mingi tomp; ja ka käevarred lõin ajaviitmata selja taha, nii et mu ülekeha pidi paistma enamvähem kolmnurgana.

Aga siis oligi mees juba minu akna taha jõudnud ning tõstes jälle peopesad silmade kõrvale, asus ta uuesti tuppa sisse vahtima. Nüüd juba — otse minu peale! Vaatas, kohendas siis oma peopesad veelgi tihedamini põskede ligi ja surudes oma silmad pungi ning suure kongus ninagi vastu aknaklaasi peaaegu lamedaks, vahtis ta pingutades otse minule! Mina hoidsin nüüd hingegi kinni.

Aga korraga sain julgust juurde, kuna tuli meelde hetk, mil kord maal, üle kesapõllu kõndides, olin kummardanud oma kinga sattunud kivikest välja viskama. Sealsamas maas, mitte kaugel minu jalast, nägin lõokest oma pesal kükitavat, hallid tiivad vapralt poegade katteks ja kaitseks laiali, omal ainult silmad vilkumas, usus ja lootuses, et kui ta on nüüd hästi vait ja vagune, ehk siis teda ei märgatagi! — Nii nüüd minagi! Ja ennäe imet: mees akna taga laskiski peagi oma käed langeda ning keeras ennast aeglaselt selleltki aknalt ära. Pistis siis mõlemad käed hooletult vihmamantli taskuisse ja vaatles vaikselt alla pimenevale inimtühjale Vabadusväljakule. Ning oma ülesande täitmisega nähtavasti täiesti rahule jäänult pööras ta enese ümber ja kõndis mööda liivast krudisevat jalgrada eemale, üles Kik-indi-Kõki poole.

Muuseum saatuse hooleks

Vist juulikuu lõpuks olid saksa sõjaväed, pärast Lõuna-Eesti pinnale jõudmist juba seevõrra tugevasti edasi tunginud, et Tallinnas oli alanud kõva ettevalmistus venelaste üleüldiseks väljatõmbamiseks. Kõigepealt saatsid nad oma naisi ja lapsi kodumaale tagasi, valitsusasutused koondasid kooosseise, pakkisid kokku ja panid koduteele seda kõige olulisemat, — varandust ja dokumente — ning sulgesid vähemtähtsaid asutusi ja ettevõtteid. Ka meie väike Artellide Peavalitsuse Käsitöö Muuseum sai nüüd käsu tegevuse lõpetamiseks. Sellega koos tulid ka mu abilisele ja mulle teated meie vallandamisest. See aga ei meeldinud meile kummalegi, mitte ainult muuseumi, vaid ka meie eneste pärast. Pöördusime siis ruttu oma senise peremehe — Artellide Peavalitsuse juhataja poole palvega lubada meil siiski jääda muuseumi juurde paigale valvureiks, kasvõi ilma palgata. Seda meile ka lubati, kuid koos hoiatusega, et kui muuseumile peaks midagi juhtuma, näit. pommitabamus, siis ärgu me kelleltki abi oodaku, kui meid koos muuseumiga puruks pommitatakse.

Ja tõepoolest: mida kiiremini sakslased Tallinnale lähenesid, seda ähvardamaks pommitamine kujunes. Inimesed põgenesid linnast välja, kuhu aga keegi sai.

Ka minu abiline kadus koos oma vennaga. Ega siis muud, kui otsustasime ka ise nüüd kasvõi selleks kõige kriitilisemaks ajaks kuhugi varjule tõmbuda, seda enam, et ega meie paljas kohalolek poleks suutnud ei muuseumi, meie kodu, ega meid endidki säilitada. Kuidas põgeneda ja kuhu? Kuuldavasti oli terve linn miilitsa poolt kõvasti sissepiiratud, aga lahkumiseks luba meil ei olnud! Ning nüüd, ilma ülemuseta, polnud meil lootustki seda enam kelleltki saada!

Siis aga kuulsime, et paljudest ametasutustest viidi terveid personale otse käsukorras linnast välja, lõunast lähenevate sakslaste vastu tankitõrjekraave kaevama. Kui prooviksime ka ise ühe niisuguse grupiga liituda? Panin muuseumi uksed hoolega lukku, kastsin kodus veel kord oma lilli (ema oli varsti pärast minu politseis ülekuulamisel käimist Tartusse tagasi sõitnud), panime toidukotti oma viimase tüki leiba ja selle kõrvale ainsa, mis meil veel oli, pisut tükisuhkrut. Siis panime enestele töömehelikud riided selga ja nende alla — põue — nööriga kaela seotud vahariidest kotid, millesse pakkisime oma kõige olulisemad iseseisvusaegsed tunnistused. Ning siis läksime Vene turule, kust mingid tankitõrje kraavikaevajate bussid pidi välja sõitma.

Seal need olidki. Kuid igaüks neist oli ainult teatud asutuse ametkonna pealevõtmiseks. Meil aga kummalgi oma asutust enam ei olnud, ega siis ka vastavat luba bussi sisenemisel ette näidata. Saime aru, et ei aidanud muu kui tuli riskida: oodata, kuni mõnele grupile buss just ette sõitis, ja siis, teeseldes hilinenuid, ka ennast sinna bussi sisse suruda.

Nii ka tegime ja see õnnestuski! Nähtavasti oli see üks mitme asutuse omavaheline segagrupp, kus inimesed üksteist ei tundnud. Nii ei pannud ka meid keegi eriliselt tähele. Samas vajutatigi bussimootorid tööle ja meie tee viis meid Tartu maanteed mööda linnast välja.

Aga oi! Alles nüüd nägime, kui tugevasti oli linna serv kindlustatud! Ikka üks kaitsevöö teise järele: üheküljega sügavad kaitsekraavid, maasse taotud suured raudpoldid, tugevad okastraataiad, risuseljandikud, lõhkeainete read, ja muud taolist. Nende vahel laskevalmis kuulipildujate pesad ja mõnes kohas koguni suurtükid. Nende juures vene sõdurid, otse hambuni relvastatud. Ja meie Kauliga — naiivsed — olime varem omavahel arvanud, et kui läheksime õige ise, omaette, linnast välja, öösel, ja koguni veel jalgsi!

Bussid viisid meid Kose-Uuemõisa metsa, kus ühes tühjas talus ootas meid virnade viisi labidaid. Kaul läks muu rahvaga kohe tööle aga mina teesklesin haiget ja jäin küüni põhkudele pikali. Kuid niipea, kui teised olid läinud, haarasin meie väikese piima-mannergu kätte ja asusin teele eemaltpaistva metsaveerse talu suunas. Palusin talurahvalt piima osta, ühtlasi uurisin, kui kaugele nende talutagune mets ulatas, et teaksime kraaviäärest sinna põgeneda.

Kuid talurahvas oli vaikiv ja piima, öeldi, ei ole.

Ei midagi, asusin astuma ühe teise lähedasel kingul asetseva naabertalu poole, et ehk sealt saab. Seal aga oli lage, tühi õu ja ei ühtki inimest. Elumaja uks oli pärani, aga sees ei olnud kedagi. Kuid selle eest olid lauda taga sead — 4 või 5 elukat, kes mind nähes pistsid kohe ruigama. Ja mida lähemale ma neile astusin, seda kõvemaks läks see hädakisa. No-jah, tühi mold ja sead ise peaaegu põlvini vedelas poris. Pererahvas, nagu näha, oli kas ära küüditatud või metsas paos. Ruttu asusin ringi vaatama, kust leiaksin neile näljastele sigadele natukenegi söödavat. Sead, otsekui sellest aru saades, kukkusid veelgi hirmsamini ruigama. Nägin pisut eemal puust moldi ja selle ligidal kapsarauda ning otse värava taga hea puhma rohtu. Asusin seda mollis peenemaks raiuma. Aga oh seda kriiskavat kisendamist, mis nüüd veel kuulavale tuli! Sead ajasid endid aia najale püsti ja röökisid kohe kõigest kõrist, nii et mulle tuli hirm, et viimati see juba kostab kraavikaevajatenigi. Ja seal on ka miilits! Viisin siis kiiruga pisut peenemaks raiutud rohtu ruttu sigadele ette, kes üksteisest üle sõtkudes oleks selle viletsa suutäie kasvõi molliga tükkis alla kugistanud.

(Järgneb)

August Kala

IN MEMORIAM

24. juulil s.a. lahkus meie keskelt kõigile hästituntud vabadusvõitleja August Kala, nädal enne 77-aastaseks saamist.

Kauaagne Eestlaste Kesknõukogu liige, olles mitmeid aastaid selle juuridilise komisjoni esimees, andine Toronto Eesti Võitlejate Ühingu esimees, „Meie Elu" välispoliitiliste sündmuste kommentaator, paljude Eesti seltskondlike koondiste liige ning Eesti Sõjameeste häälekandja „Võitleja" tegevtoimetaja, August Kala jättis eestlaste ühiskonda oma jäädava märgi.

Ta sündis 31. juulil 1905. aastal taluperemehe pojana Kastre-Võnnus Tartumaal. Saades oma alghariduse Võnnu kihelkonnakoolis, lõpetades hiljem Tartu õhtugümnaasiumi, astus August Kala politseiteenistusse end vabaks võidelnud Eesti Vabariigis. Edasipüüdva mehena ei jäänud ta rahule oma keskharidusega, vaid hakkas oma töö kõrval edasiõppima Tartu Ülikooli Õigusteaduskonnas, lõpetades selle 1936. a.

Sõjalise kasvatuse sai August Kala Tartu Ratsarügemendis. Kui reeturlikud kommunistid 1. detsembril 1924. a. püüdsid Eesti Vabariigi korda kukutada, astus ta koheselt ellukutsutud Kaitseliitu, kus tõusis oma püüdlikkuse ja kohusetruudusega laskurpealikuks. Teda ootas ees helge tulevik oma kõrge hariduse ja otsekohese meelega. Selle katkestasid meie kodumaa okupeerijad 1940. aastal.

August Kala vallandati kommunistlike võimude poolt kui neile vastuvõtmatu aus, kohusetundega ja isamaa armastaja mees. Teda ähvardas, nagu kõiki ausaid kodanikke vangistus, kuid tal õnnestus end varjata. Kui okupandid kabuhirmus 1941. a. põgenesid, siis astus August Kala taas oma endisesse tegevusse, korravalvurina ja nüüd ka meie sisemiste vaenlaste vastu võitlejana.

Kui, tänu lääneriikide abile, meie maa endine okupant pöördus 1944. a. tagasi Eestisse, siis õnnestus tal väikese paadiga eriliste raskustega ületada Läänemeri ja randuda Rootsis. Õigusteadlasena töötas ta Rootsis Uppsala Ülikooli juures, kus ta tallele pani nii mõndagi tulevaseks eluks.

1950. a. siirdus August Kala Kanadasse, asudes elama Torontosse. Siin töötas ta mitme ettevõtte juures pensioni ealiseks saamiseni. Kadunu eriline panus on aga olnud Eesti ühiskonnas, kus ta on olnud tegev paljudes organisatsiooonides. Ta on olnud Toronto Eesti Maja esimeheks, Toronto Eesti Võitlejate Ühingu esimeheks ja kohaliku Eesti Seltsi abiesimeheks. Alates 1945. a. on ta olnud valitud Kanada Eestlaste Keskorganisatsiooni, algul Rahvusliku Välisvõitlus Nõukogu ning hiljem selle järglase Eestlaste Kesknõukogu Kanadas, liikmeks. Selle 28 aasta jooksul on ta olnud 10 aastat Kesknõukogu juuridilise komisjoni esimeheks. Samal ajal on ta olnud tegev ajakirjanikuna, pidades meie vabadusvõitlust ka kohalikes ingliskeelsetes ajalehtedes, kus on ilmunud mitmeid tema artikleid. Samuti on ta olnud. „Meie Elu" välispoliitilise olukorra analüüsija. Kuuludes 1936. a. peale korporatsioon Ugalasse.

Kui Eesti sõjameeste häälekandja „Võitleja" toimetaja Joonson oma vanuse ja tervise tõttu pidi loobuma lehe tegemisest ning avaldas soovi selle ületoomist Kanadasse, siis leiti August Kala olevat kohane „Võitleja" tegevtoimetaja kohale. Kahe aasta jooksul tegi ta seda tööd hardumusega ja kohusetruult, mille pärast endised eesti sõjamehed võlgnevad temale veel tagantjärele suurt tänu.

August Kala oma rahvusliku tööga on jäädvustanud oma nime eestlaste ühiskonda. Tema kindel kompromissideta isamaa-armastus, andis temale jõudu võitluseks meie kodumaa vabastamiseks, mis on otse harukordne ühe rahva pojale. Seda tema panust on hinnatud Sõjateeneteristiga, Kaitseliidu teenetemärgiga. Tuletõrje kuldteenetemärgiga, Allveelaevastiku Sihtkapitali teenetemärgiga, E. P. A. Kogu kuld-teenetemärgiga kodumaal, ning Eesti Võitlejate Teeneteristi, Kanada Eestlaste Kesknõukogu teenetemärgi ja Võitlejate kuldmärgiga paguluses.

Tema kaasvõitlejad ülemaailmses ulatuses ning eestlaste ühiskond Kanadas on tema varisemisega manalasse, oma esi-isade juurde, kaotanud ühe tubli töömehe ja väsimatu võitleja, mida ainult surm lõpetas. Andku Jumal temale rahulikku puhkamist!

J. Jurs

1944. a. suvel peatus rinne Narva jõe joonele. Pildil sõdurid punkrit ehi tamas.

VÕIDELDES KODUPINNA EEST

II maailmasõja olemus oli oma alguses täielikult liikuv sõda, kus suured tankiüksused, tugeva lennuväe toetusega, koos kergelt liikuvate mootoriseeritud jalaväe diviisidega moodustasid armeed ja armeegrupid. Viimased, toetudes oma suurepärasele manööverdusvõimele ja tohutule tulejõule, murdsid rünnakkiiludena sisse vastase kaitsesse, kus siis, kasutades haarde taktikat, moodustati „kotte", mille likvideerimisega ja hävitamisega anti vastasele hävitavaid lööke. Rindejoon kui selline, oli kiirelt muutuv. Positsioonisõda I maailmasõja stiilis esines alul Läänerindel Saksa-Prantsuse piiril, ja sedagi miniatüüris, kus see baseerus ajutistele kahurväetule duellidele, „Maginot"- ja „Sigfrid-liinide" võimsate betoonist ja terasest valatud kindluste vahel.

Liikuva sõja Idarindel lõpetas 1942. aasta lumerohke ja erakordselt külm talv. Sõdivad pooled takerdusid porri ja siis pakasesse. Tuli sisse võtta positsioonid ning kaevuda. Kuna rindejoon oli tohutult pikk, siis ehitati see välja tugipunktide süsteemis. Viimane omakorda eeldas häid ja tugevaid punkreid, nii meeskonnale, kuid eelkõige automaat-relvadele, millistel lasub kaitselõigu eelne kaitse. Probleem tekkis ehitusmaterjali hankimisega, seda eriti metsavaeseis piirkondades. Küsimusest saadi osaliselt üle vee külade palkehituste lammutamisest saadud palkide kasutamisega.

Kõik need, samalaadsed küsimused tulid lahendada ka Eesti Idapataljonidel, kes olid rakendatud kodumaa piiride kaitseks ja tagala julgestuseks ida pool Peipsit.

Punkri asukoha ja asetuse tingib esimesena tema ülesanne kaitselõigu kaitsmisel. Soodsa pinnasega, eriti liivasel maapinnal, on ehitamine palju kergem ja mugavam, kui seda tuleb teha raskel kruusasel, eriti aga soisel ja vesisel alal.

Eesti rindevõitleja II maailmasõjas on pidanud tegelema kindlustuste ja punkrite ehitamisega paljudes rindelõikudes ja on omandanud sel alal suurepäraseid kogemusi. Oli see Neeveli all (kus oli külluses esmaklassilist ehitusmaterjali), Izumy all (Pat. „Narva") või siis Narva rindel, Narvast alla pikki Narva jõge kuni Peipsini ja selle läänekaldalt kuni Irboskani. Eriti Eesti Piirikaitse rügemendid on palju vaeva näinud ja higi valanud Peipsi lääne kalda kindlustamise organiseerimisel ja selle välja ehitamisel.

1944. a. kevad-talvel murdub Leningradi piiramisrõngas. Paanikas taanduvad saksa üksused saavad uuesti „jalad maha" Narva jõe joonel, sealsetes kindlustustes. Narva jõe kindlustuste juures peab natukene pikemalt peatuma.

Narva ja Narva jõgi on olnud sümboliks ja piiriks sajandeid Ida ja Lääne vahel: Ida pool laiuv lõpmatu Sarmaatia lagendik temal valitseva vaimse pimeduse ja türraniaga, lääne — soome-ugri kultuurist kantud ja lääne tsivilisatsioonist läbiimbunud läänekultuuri eelpost — eestlaste maa. Eeltoodut aitab veel täiendada läänepoolsel kaldal rootslaste poolt ehitatud Hermani kindlus ja idakaldal venelaste poolt ehitatud Ivangorovi kindlus. Nii on nad üksteist jõllitanud juba üle paarisaja aasta.

Narvajõe kindlustuste välja ehitamine on omaette peatükk. Esimesed ja vanemad kindlustused pärinesid veel Eesti Vabadussõja aegadest. Omariikluse aegne suurejooneline kindlustusvööndi väljaehitamine katkes ja tuli ümber planeerida kpt. Trankmanni reetmise tõttu, kes müüs salajased kindlustuse plaanid venelastele. Uute plaanide kohase ehitamise katkestasid aga venelased baasidesse tulekuga. Sõja ajal viis aga suures laastus kindlustuste ehitamise lõpule „Org. Tot".

Nende kindlustuste ja üksikute punkrite pärast võideldes on kümned, kui mitte sajad tuhanded, oma elud ohvriks pidanud tooma. 22. veebruaril 1944 hävitas venelaste viimase sillapea Narvajõe läänekaldal ja sai teise eestlasena Rüütliristi allohvitser Harald Nugiseks.

Eesti Leegioni, sellal juba Eesti Diviisiks nimetatud, Narva rindele saabudes ja rindelõiku sakslastelt üle võttes, ootas teda ees korralik kindlustus-vöönd, koos betoonpunkritega ja jooksukraavidega.

Teisiti oli aga lugu Narvast lõunasse. Seal tuli eesti sõduril omale ise punkrit ehitada ja sõda pidada. Krivasoo soosaared olid tunnistajateks tema visadusest ja tublidusest. Üheks raskemaks ja omapärasemaks oli 46. rüg. III pataljoni kaitselõik Kuremäe Kloostri ees „Konna" rabas, milline oli nii vesine, et polnud võimalik üldse mitte kaevuda. Laskurpesade asemel tuli ehitada palisaadid, see on, et maapinda tuli tõsta selliselt, et laskur ei pidanud mite otse vees lamama.

Eeltoodu on linnulennuline ülevaade ühest sektorist eesti rindevõitleja võitlustegevuses, mida tuli teha otsese võitlustegevuse kõrval. Isiklikult tahan meenutada kahte mulle eriliselt meelde jäänud eesti armee pioneer-ohvitseri — kapten Animägi ja kapten Telliskivi, kes oma suurepäraste teadmistega ja näpunäidetega aitasid ja õpetasid eesti rindevõitlejat punkrite ja kindlustustööde läbiviimisel.

Elmar Silm

VABA EESTLANE

TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast reedeni kella 9—3-ni

Telefonid: toimetus 444-4823
talitus 444-4832

Kuulutusi võetakse vastu:
Toimetaja kodus
väljaspool tööaega:
Hannes Oja 481-5316
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

KUULUTAMINE VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

üks toll ühel veerul	$4.25
esiküljel	$5.—
tagaküljel	$4.50

Kuulutuste hinnad:

KUULUTUSI VÕTAVAD VASTU:

1. **Vaba Eestlase talitus**
1955 Leslie St.
Don Mills, Ont.
M3B 2M3
Talitus väljaspool tööaega:
Helmi Liivandi 251-6495
2. **Mrs. Lelda Marley**
Postiaadress:
9 Parravano Ct.
Willowdale, Ont. M2R 3S8
Telefon: 223-0080

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1002, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

TED ROLAND LAAN
advokaat-notar
133 Richmond St. W., Ste 705
Toronto, M5H 2L3
Tel. 364-7072

Aja Kiri lõpetas aastakäigu

Äsja ilmunud Aja Kiri nr. 5—6 lõpetas eelmise aastakäigu. Uues numbris on avaldatud „Globaalne või kolkaeestlus?", lugeja veerul „Noortekongress!" „Ergutame erduma", toimetaja veerul „Kuues aasta", Ahto Sepp „Kuuli augud", Felix Oinas „Mõista, mõista, mis see on?", „Balti teatrit Torontos", Ilmar Mikiver „Viivi Luik", lehekülg Kanada statistikaväljaandest eestlaste kohta, „Mark Soosaar", Harri Mürk „Fenno-ugrica", Walter Rand „Madalkirjanduslikke mälestusi", „Mardi Valgemäe „Raudne mees", Vello Salo „Kust sõnad saadud", Reino Sepp „Elulugu? Paha lugu!", Mardi Valgemäe „Geislingeni teatrikevad", Niagara Peeter „Rahvas räägib Nõude Liidust", Paul Reets „Üllatav kunstiraamat", fotosid, kaks koomiks-seeriat ja teateid ning toimetusele saadetud või saatmata ilmunud huvitavat.

Sarasotas ja Florida tagaõuel

SARASOTA SUVITUSKOHANA

Sarasota all-linn on Florida läänekalda teatri- ja kunstirahva keskus, mitme teatriga, kus peetakse segi hooajalisi ooperilavastusi. Tsirkusmagnaat John Ringling päris andas Sarasotale oma mitme generatsiooni kestel kogutud kunstiväärtused, Asola Teatri ja Ringling Muuseumi hindamatute kunstivaradega. Lühiksel külastusel hakkas silma mõnigi suuremõõtmeline Rubens ja Rembrandt, El Creco ja Tintoretto. Muuseum hõlmab ka nägusa sisehoovi hulgaliste skulptuuridega.

Saime endale peatuskohaks motelli Siesta Key'l, vaid paariminutilise jalutuskäigu kaugusel rannast. Crescent Beach ja Points of Rocks kiidavad iseennast, kes neid näeb: meri sinkjas-hall ja puhas, koralliliiv valge ja peenike kui saiajahu. Jalutades hommikuahetuses üle laineist sillutatud kõva rannaliiva, sibavad ees vudinal nobedad tilderid (sand-piper), jättes järele varbajäljed, millised järgmine laine pitsirätina kustutab. Teokarbid ja meretähed ahvatlevad korjama. Venice rannal võid hoolsa korjamise puhul isegi koguda haikala hambaid kaelakeeks.

Siesta Key, kutsutud ka — Saar Paradiis — oma Turtle Beach, Crescent Beach, Sarasota ja Mira Mar Beach'iga on roheliserikkaim ja eelistatuim. Üsna soe tunne on mitmesuguste palmide, mangroovi-, kummi- ja piprapuude kõrval näha ka männipuud.

Meeldiva kõrval peab kusagil olema ka midagi ebameeldivat ja seda on Coast Culfi (pea terve Lääne-Florida ulatuses) „Red-tide". Mehhiko lahe sügavustes elab mikroskoopiline, üherakuline organism, missugune soodsate veevoolude kohtamisel lööb äkki õitsele. Organism hävitab vees hapniku, surmates sellega hulgaliselt väiksemaid, enamuses sügavvee kalu, milliseid veevoolud siis rannale toovad. „Red-tide" eristab happelist (toxic) gaasi, mis vee peale jõudes kandub meretuultega kaldale ja ärriteerib ka inimeste kurku ja ninasõõrmeid, ajades isegi kergelt köhima.

Venice'st lõunapoole on veel keskused Fort Myers ja Naples, kuid siis laiub kahepool sõiduteed vaid kraavitatud Suur Küpressi Soo (Big Cypress Swamp), millest lõunapoolne osa on Everglades National Park.

Siin ja seal vaid üksik valge kurg astub graatsiliselt madalas vees, argpüks alligaator, automürast segatuna, libistab end kraaviveerelt sogasesse soovette. Sellest vist tuleneb maantee nimigi: Alligator-Alley. Muidu lootusetult lage roog ja vaid üksikud hoiatusmärgid teeveertel.

KEY WEST'I VAATAMISVÄÄRSUSED

Jõudes poolsaare lõunatippu on loomulik ja huvitavgi teha reis Florida Key'desse kuni Key West'i. See on omapärasemaid autoretki, kus kahelpool sildmaanteed laiub, nii kaugele kui silm ulatab, vaid siniselt rohekas meri. Võid mööda kihutada kõrvalsõitvast mootorpaadist või vastupidi. Värvilised purjekolmnurgad ilustamas türkiis-rohekat, pea peegelsiledat veepinda. Siin ja seal veealused, korallikasvudest tumedamad laigud, üksikud kalapaadid painutamas õngeritvu.

Kunagi oli rahamees Henry R. Flager ehitanud siia ka raudtee, mandrilt kuni Key Westi, mille aga 1935. aasta hurikaan pühiks jäljetult . . . Nüüd üksik kajaks istub veel ülesväänatud raudteeroopa jäänustel . . . Järelejäänud on ühendustee autodele ja bussidele, üle arvutu hulga korallisaarte (key'de) ja kõrgete sildade, millistest pikim on kuni 7 miili.

Key West on USA kõige lõunapoolseim linnake, omaaegne piraatide tugipunkt West Indias, siis Bahama käsnapüüdjate ja Kuuba sigarirullijate paradiis. Nüüd laevastiku keskus. Väärt on külastada „papa" Hemingway maja, kus ta kirja pani enamuses oma populaarsed romaanid, ammutades „inspiratsiooni" ligilähedases Sloppy Joe Bar'is. Tema kuuevarbaliste kassidе kollektsioon on senini püsinud ikka veel 40 piiris. Võimatu oli neid lugeda kuna kasse vedeles ja näugus igalpool. Maja on avatud publikule külastamiseks. Tänavpaar edasi on Harry Trumani seatud Väike Valge Maja, mille peaväravat võis avada ainult USA presidendile. Samas ka US Navy sõjaaegne operatiiv-korter, mille ees murul jaapanlaste käest võetud kahe-mehe kääbus-allveelaev, millega jaapanlased spioneerisid Havai meresadamat enne suurrünnakut.

Veel on külastamiseks avatud lindude maalija Audubon'i ja kirjanik Tennessee Williamsi majad. Tuletatakse meelde, et külastajate lõunalaualt ei puuduks conch-showder ja „Key Lime pie", mis olevat Key Westi spetsialiteet toidukaardil.

Kuubalaste rohkusest tingituna on Key West päris ametlikult kahekeelne. Viimase põgenikevooluga maandus siia veelgi rohkem kuubalasi ja seekord ka päris kahtlast elementi.

HAID, DELFIINID JA EELAJALOOLINE MAANTEE

Tagasiteel peatume Long-Key's, kus on võimalus külastada USA Navy (?) haikalade uurimise instituuti. Traatvõrguga eraldatud lahesopis ujuvad laisalt auväärt suuruses haid, suured, valged tiigerhaid ja hiigel reaktiivlennuki taolised devil-rayd. Neid saab jälgida merre ulatuvalt platvormilt. On isegi võimalus raudpuuriga laskuda vee alla, nende söödamaale.

Mandril külastame veel Miami Seaquarium'i. Mujalgi nähtud vaala-haide ja rõõmsate delfiinide söögiaegse tsirkuse kõrval on väga huvitav näha vist ainult Floridas esinevat, eelajalioolist magedaveelooma manateed (sea-cow). Välimuselt inetu elukas, taimetoitlane, kasvab kuni 15- jala pikkuseks 2000-naelaseks, on haruldus, mis esineb vist veel ainult Florida sisevetes.

Tagasi Sarasotas, istume veel Siesta Key motelli rõdul, nautides oivalist päikseloojangut üle Mehhiko lahe. Väiselt kohmakad pelikanid, aga osavad sukeldujad, teevad viimaseid tiire õhtueineks. Meie ees sibavad väiksed pruunid vilkjad sisalikud mööda valget motelliseina, uudishimutsedes kahvanägusid. Imestame, millest need loomakesed küll elavad, — siin ei ole ainustki kärbest või sääske! Vähemalt meie ei näinud.

Seal silmapiiri taga, kuskil üle lahe, on Mehhiko, on Jucatani džungel ja Cancun. Aga selle jätame järgmise aasta „avastusretkeks".

Arno Aarma

Endel Kalam Cedardelli muusikapidustustel

Southeastern Massachusetts University (North Dartmouth, Mass.) korraldusel toimus 16. suve Cedardelli muusikainstituut ja pidustused, kus sel suvel viibis ligi kakssada muusikut.

Seal tegutseb juba kümnendat suve Boris Goldovsky üleameerikaliselt tuntud ooperiinstituut, treenides ooperilauljaid, dirigente, lavastajaid, orkestrimängijaid ja klaverisaatjad. Käesoleval suvel laiendati tegevust kammermuusika alal, mille direktoriks ja õpetajaks kutsus Boris Goldovsky Endel Kalami, kes juhatas ka ühel kontserdil Dvoraki „Serenaadi, op. 44".

Samal ajal toimus seal „Kodaly Center of America" viies suvekursus, kus tutvustatakse ja arendatakse muusikaõpetajate Zolan Kodaly metoodikat, mis on levinud üle maailma. Kursustel viibis ka palju muusikuid Ungarist, eesotsas tuntud tshellisti Osaba Onczay'ga.

Endel Kalam viibis kevadel Quebeci kultuuriministeeriumi kutsel Montrealis zhüriiliikmena Quebeci konservatooriumide lõpueksamitel ja konkursil. Kevadel ja suvel oli ta printsipaalvioolaks Boston Pops-Esplanaadi orkestris, mis lõpetas oma hooaja juuli lõpul. (VES)

Hiljem ka Tubinakava

Stokholmi Kultuurimaja kuuldesaalis algas programmiseeria „Helilooja portree", kus esimesena tutvustatakse 80-aasta juubelit tähistavat Sten Bromani, hästi tuntud muusikatundmise võistluste suurepärase juhina. Iga portreed „kaunistatakse" helilooja muusikaga. Kavas on ka portree Eduard Tubinast ja tema muusika tutvustamine, mis aga lükkub hilisemale ajale, nagu teatab Kulturhuset.

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 24. augustil 1982 — Tuesday, August 24, 1982

KIREV MAAILM

„BIOTEHNIKUD"

Hiina Rahvavabariigi rohkem kui 5 milj. „kaevandust" varustavat Sichuani provintsi kütte-, valgus- ja plahvatusmootorite gaasiga. „Kaevandus" asub õhukindlas ruusi, kus toimub loomasõnniku, inimeste väljaheidete ja orgaanilise rämpsu — peamiselt põhk — käärimis-protsess, tootes põlevat gaasi, milles pool kuni kolmveerand osa on metaan- ehk soo-kaevandusgaas. Käsil olevat tööstuse laiendamine „tehnikute" ja „kaevanduste" juurdeehitamisega. „Kaevandus" maksvat ainult $14 (USA). Standard-„kaevanduse" päevane toodang olevat 70 kuupjalga biogaasi, millest jatkuvat 5-liikmelisele perekonnale üheks päevaks toidu keetmiseks. „Scientific American Magazine" avaldatud sõnumist ei selgu „biotehniku" ülesanne „kaevanduses" ja millega teda toidetakse. Taimede istutamise ajal — kaks korda aastas, põllu väetiseks — roogitavat kaevandus suhteliselt hügieenilisest sõnnikust puhtaks.

„SEEP" SÜDAMERAVIKS

10-aastase uurimusega on selgusele jõutud, et „kõva" vee piirkonnas elavate inimeste hulgas on vererõhk madalam, veres vähem kolesterooli ja 25% vähem südameatakke kui „pehme" vee piirkonnas. „Kõvas" vees leiduv magneesium ja kaltsium ühinevat söögirasvadega, moodustades absorbeerimatu „seebi", mis puhastab veresooni ja südant. „Pehme" vee piirkonnas elavatele inimestele soovitatakse tarvitada päeva kohta 60 mgr magneesiumi ja 100 mgr kaltsiumi, mis kokku võrduvat 2-liitrile „kõvale" veele. Arvatakse, et 100.000 magn.-kaltsiumi annust 10 a. jooksul võivat 100 inimese elu surmast päästa.

NEID SAAGU PALJU

Rahva arvu tõstmiseks punavenelased soovitavad vallasnaistele lapsi sünnitada, mitte aborti lasta teha. Nädalaleht „Nedelja" lohutab „õnnistatud" naisi: „Kõikidel pole võimalik abielluda; rasedust ei tule karta; ema seisund on eelistatud; lapsega ei teki üksindustunnet, ollakse kahekesi, on perekond." Ajaleht nõuab abi ühiskonnalt: „On tähtis, et rasedaile ja vallasemadele tähelepanu pööratakse ja neid abistatakse, sest nad teevad ühiskonnale suure heateo — nad toovad juurde uue kodaniku."

VITAMIINID JA MINERAALID

Nende annustega olevat USA-s 8 kuu jooksul ravitud vähearenud lapsi, mis avaldanud mõju laste kasvule, tajumisele ja silmanägemisele sedavõrd, et laps, kes varemalt „mamma" ainult häälitses, nüüd oskas lugeda ja vähe jutustada. Kaks vähearenenud ja 4 langetõbist last ei olevat 8 kuu jooksul koolis veel „hoogu" sattunud.

VALGED SIPELGAD EHK TERMIIDID

Uudishimulik loodusteadlane pani termiidipesa platsik-kotti. Ühendades koti gaasianumaga, avastas kotis süsihappe- ja metaan- ehk soogaasi. Teadlane teeb sellest järelduse: kõik eelmised arvamused atmosfääri koosseisust tulevat ümber hinnata. Varemalt arvati, et metaangaas tekib orgaanilisest kõdunemisest soodes-rabades, kuid katse termiitidega näitavat, et need rohtu süües produtseerivad „kõrvalproduktina" metaangaasi. Metaangaasi on atmosfääris vähem kui 1%, kuid putukate kohta küllaltki suur produktsioon.

Sündmuste kalender

- 28.—29. augustil Seedriorul V Põhja-Ameerika Eesti Sõjameeste Suvepäevad.
- 22.—29. augustil Kotkajärvel „Hõbejärve" suurlaager.
- 11. ja 12. septembril Jõekäärul Kalevi 3 eesti etniline võrkpalli turniir.

Üheks esinejate grupiks Jõekääru valguspeol olid väikesed poisid ja tüdrukud, kes laulsid koos „Kes elab metsa sees". Foto: J. Säägi

USA tegutseb koos Balti rahvastega

Washingtonis tähistati Balti riikide tunnustamise 60. aastapäeva

1922. aastal andis ühe viimasena USA de jure tunnustuse Eestile, Lätile ja Leedule, kuid see tunnustus on tugevamaina püsinud läbi kuue aastakümne. Sündmuse aastapäeval toimus Washingtonis tegutseva Ühendatud Balti Ameerika Komitee korraldusel kolmapäeval, 28. juulil Kapitooliumis Rayburni majas Esindajate Koja välissuhete koosolekutesaalis vastuvõtt USA riigimeestele, Balti riikide diplomaatidele ja kutsutud külalistele.

Vastuvõtusaali kogunes eesti, läti ja leedu organisatsioonide ja USA valitsusasutuste juhtivaid tegelasi ja kutsutud külalisi. Poodiumil olid USA tähelipu kõrval Eesti, Läti ja Leedu lipud.

Külaliste vastuvõtjaina toimisid Ühendatud Balti Ameerika Komitee esimees Mäido Kari, lätlane Gunars Meierovics ja leedulane John Genys, ERKÜ esimees Juhan Simonson, Läti-Ameerika Ühingu president J. Riekstins, Leedu-Ameerika Nõukogu esimees K. Sidlauskas ja UBAK asjadeajaja Jaan Elias koos kohalike organisatsioonide esindajatega. Külalistena oli terve rida eesti organisatsioonide esindajaid mitmelt poolt USA-st.

Vastuvõtu käendajaiks olid C. F. Dougherty, B. Donnelly, kes on ad hoc Committe in the Baltic States and the Ukraine aseesimehed.

USA riigimeestest olid veel kohal senaatorid Sarbanes, Zorintsky, kongressi liikmed Derwinski ja Don Bunker. Ka kolme Balti riigi diplomaadid.

Kavalises osas ütles sissejuhatuse ERKÜ aseesimees mag. Mäido Kari, esiteldes aukülalisi. Oma avakõnes ta andis kokkuvõtlikku ülevaate balti rahvaste vabadusvõitlusest oma põhiõiguste kaitsel ja kriipsutas alla päeva tähtsust, et riigiõigusliku faktina jatkub kolme balti rahva riiklik eluõigus USA tunnustusega, nagu jatkub ka nende rahvaste võitlus oma iseseisvuse taastamiseks.

Vastuvõtu käendaja C. F. Dougherty rõhutas kolme balti rahva töökust ja kangelaslikkust oma õiguste nõudmisel ja märkis,

et USA üheks ülesandeks on võitlus N. Liidu ikke all olevatele rahvastele inimõiguste saavutamine ja vägivaldselt okupeeritud balti rahvaste vabastamine N. Liidu türanniast.

Ta ütles, et oli lisaks H.R. 6030-le esitanud veel täienduse, millega nõudis, et 1) Eesti, Läti ja Leedu Vabariigid oleksid selgesti äranäidatud kõikidel maakaartidel, mida USA kasutab (loob või ostab), ja et need riigid trükitaks kaartidel oma legaalsetes piirides ja oma õigete nimedega;

2) et kaartide alla oleks trükitud, et need kolm Balti riiki on okupeeritud N. Liidu poolt;

3) et maakaartidele trükitaks lause, et USA valitsus ei tunnusta Eesti, Läti ja Leedu riikide inkorporeerimist Nõukogude Liitu.

C. F. Dougherty ütles, et ta on ülaltoodud resolutsiooni koos täiendava muudatusega sisse andnud selles näidatud erinõudmistega ja see on leidnud poolehoidu erikomisjonides ja oli hääletusel Esindajatekojas ja otsustati täna, 28. juulil heaks kiita.

USA Välisministeeriumi Inimõiguste osakonna esindajana märkis sekretär Melvin Levitsky,

et balti rahvad oma võitlustes inimõiguste eest ei ole üksi, vaid nendega üheskoos seisab nende kõrval USA.

USA tahab jätkata oma tööd N. Liidu poolt lahutatud perekondade ühendamiseks. Ta soovitas võtta teadmiseks, et USA tegutseb koos balti rahvastega vabadusvõitlustes.

Vastuvõtu peapunktiks oli audiplomite üleandmine USA riigimeestele, kes oma tegevusega on toetanud balti rahvaste vabadusvõitlust inimõiguste alal ja Eesti, Läti ja Leedu vabastamist N. Liidu okupatsiooni ikkest ning nende riikide iseseisvuse taastamist. Mag. Mäido Kari esitles audiplomiga vääristatud riigimehi ja luges ette president Fordi ning president Carteri kirjad, kes vabandasid oma eemalviibimist, kuid teatasid et nad tulevad meeleldi vastu võtma balti rahvaste lugupidamise avaldust. Kohal olid neli audiplomiga vääristatud, omaaegne USA diplomaat Baltikumis Loy Henderson, USA peadelegaat Madriidis Max Kampelmann, AFL-Cio president Thomas Kahn ja endine Balti riikide küsimuste ametnik USA välisministeeriumis. Ajakirjanik David K. Willis Christian Science Monitor juurest, kes Moskvas olles käsitles Balti küsimusi, viibib praegu Londonis ja saatis pikema kirja.

Audiplomite saajad rõhutasid oma sõnavõttudes balti rahvaste vabadusvõitluse vajalikkust ja andsid hea hinnangu balti rahvaste tublidusele.

Kavaline osa lõppes Mäido Kari lõppsõnaga, millele järgnes koosviibimine.

wintario

19. augustil peetud Wintario loterii loosimisel langesid 100.000-dollarilised peavõidud pileteile nr. 580738, $10.000 võitsid piletid nr-d 544024 ja 921451, $1000 — 62888, $100 — 6801, $10 — 092, $50 segijärjekorras numbrid 537847 ja tasuta piletiraamatu numbrid 58. Punase palli loosimisel võitsid numbrid 093926.

„Berlingske Tidende":

KGB võitlus balti põgenike vastu

STOKHOLM (EPL) — Taani suur kodanlik ajaleht „Berlingske Tidende", mis pikemat aega seisis trükitööliste streigi tõttu ühenduses üleminekuga moodsale tehnikale ja päästeti pankrotist viimasel hetkel taani tööndaselu ettevõtete annetustega, pühendas 2. mai numbris peaaegu lehekülje ulatuses tähelepanu põgenikele Rootsis ja olukorrale okupeeritud Baltikumis. Kõike seda seoses Nõukogude Läti soost diplomaadi Alberts Liepa väljasaatmisega, kes korraldas infiltratsiooni läti pagulasorganisatsioonidesse. Pealkirjaks oli „KGB võitlus balti põgenikega Rootsis".

Kirjutise autor Jens Thomsen ütleb, et Rootsi tulnud 30.000 balti põgenikul Rootsis on juba aastaid tulnud elada Nõukogude riikliku julgeolekuteenistuse KGB varjus, kes kahtlustab, et baltlased välismaal „õõnestavad" okupatsioonivõimu Eestis, Lätis ja Leedus. Seetõttu on Nõukogude poolelt juba aastaid tehtud katseid põgenikeorganisatsioonidesse sisseimbumiseks. Nõukogude saatkonda oli üks selle tegevuse korraldajaid, kelle huvi aga eriti balti põgenike ja nende organisatsioonide vastu tõusis ühenduses kartusega, et „poola nakkus" tabab balti rahvaid. Pandi tähele eestlaste, lätlaste ja leedulaste sümpaatiaavaldusi Lech Walesale ja Solidariteedile. Rahvustunne Baltimaadel on jätkuvalt tugev.

Autor märgib, et 25.000 rootsi eestlase, 4500 lätlase ja paarisaja leedulase

sidemed oma päritolumaadega on tugevad ja sinna on saadetud pakke, raha ja muud abi.

Abistatud on ka poliitvange — siin jutustatakse Vangistatud Eesti Vabadusvõitljate Abistamiskeskuse tegevusest Ants Kippari juhtimisel.

Läände välja saadetud teisitimõtleja Sergei Soldatovi Stokholmi pressikonverentsil on Jens Thomsen mingil põhjusel streigiaktsioonide kommentaaridest nii aru saanud, nagu oleksid üleskutsed ülevenemaaliseks streigiaktsiooniks pärit Läänest ja annab selle tõttu edasi just KGB versiooni, omistades seda põgenikele! Tegelikult rõhutati, et algatus tekkis just raudeesriide taga.

Muus osas annab ta aga edasi asjalikke informatsioone olukorrast Eestis, hindadest, kaubapuudusest, mustast börsist, korruptsioonist

ja kuidas Soldatovi 23-aastane poeg isa väljasaatmisel jäeti vangilaagrisse pantvangiks,

et tagasi hoida isa poliitilist aktiivsust Läänes.

30.000 baltlasele Rootsis ei ole lootus kolme rahva vabadusele 350 km kaugusel teiselpool Läänemerd kaugelki veel lõppenud. Moskva ja KGB teavad seda ja teevad kõik, et balti põgenikegruppe killustada... (K).

Nalja

Tsirkuse täpsuslaskja otsib abilist, täpsemalt öeldes — märklauda. Heinrich otsustab kandideerida. Ta seatakse seina äärde ja laskur kihutab mitu kuuli otse tema kõrvale seina ning ühe veel tagatipuks läbi Heinrichi kaabu.

KODUMAIST ELUTARKUST

Saame paremaks

Inimene peaks päevas vähemalt ühe heateo tegema.

Teed hommikul näiteks hommikuvõimlemist. Liigutad käsi ja jalgu. Hingad kolm korda sügavalt sisse. Tervis läheb tugevamaks ning sinu voodikoha haiglas või sanatooriumis võib saada mõni hädalisem. On heategu? On.

Või jätad hommikusöögi ajal ütlemata: „Kurat, jälle see..." Sest see sulle parajasti ei maitse, aga naine muudkui tassib lauale: „Säh söö!" Neelad „kuradi" alla koos võileivaga, ja ongi tüli olemata ja selleks päevaks heategu kirjas.

Hoidud bussis kaaskodanike varvastel tallamast, jätad küünarnukkidega togimata — jälle punkt kirja!

Ka tööl võid päeva alustada heateoga. Võtad sahtlist pool aastat vedelenud avalduse ja lahendad ära. On heategu? Muidugi on. Või saadud briketikoorma vanainimesele, ehkki ta pudeliga stimuleerimisest suurt midagi ei jaga. Või jätad oma kõhuvalu alluvate peale välja karjumata.

Heateo tegemisega ei tohi viivitada. Kuidas sa muidu saaksid ülejäänud päeva süümepiinata sigadusi teha.

Saame saledaks

Kõigepealt kaks kilomeetrit parajat sörki: uh-uh-ähh-ähh! Hing niidiga kaelas. Jalad käivad risti all. Silmade ees virvendavad virmalised. Aga selle eest on kakskümmend viis grammi kaalust läinud.

Siis sauna. Puhh! Põrgu on vist selle kõrval külmkapp. Sada kümme kraadi. Vihaga kõvasti vatti! Jälle kakskümmend viis grammi rasva kere pealt maha sulatatud!

Nüüd veel vesiravi. Teate küll, see vooliku ja atmosfääridega! Oeh! Kakskümmend viis grammi uhuvad kindla peale kaalust maha.

Lõpuks massaazh. Näpistavad, pigistavad, mudivad! Justkui polekski sa inimene, vaid kringlitainas! Aga kaal ei valeta: miinus kakskümmend viis grammi.

Oi jee, milline hundiisu tuleb niisuguste protseduuridega. Ega naine ometi seda pekikamakat eile kõik ära ei praadinud...

RH/EVI PROOSA

Lord Baden-Powell'i esimene skaut

Kui 1945. a. Augusburg-Hochfeld'i DP laagris Miku (skautmaster Herbert Michelson) eesti skautlust taaselustas ja laagris asuvatest lennuväepoistest ja kohalikest eesti noortest „Taara" rühm, Ilmar Pleeri juhtimisel ja „Uku" rühm, Mart Aviste ja Karl Laantee juhtimisel moodustus, siis olin mina esimene poiss, kes ennast kokkulepitud kohal registreeris. Möödunud aastal, töötades Canada Pavilion'is Telydoni jaamas video-karikaturistina Kanada föderaalvalitsusele, avanes mul võimalus ühel lõunatunnil Exhibitors Lounge'is tutvuda maailma ja Baden-Powell'i päris esimese skaudi W. F. (Bill) Underwoodiga. „Just call me Bill", ütles ta sõbralikult, kui meie keskustelu arenes ja me kohvilaua ääres nagu üle aegade tutvusime.

Nii kui meie pilgud kohtusid, olime sõbrad.

Bill on üks kolmest veel elus olevaist Inglise lennuväe punase bareti kandjatest I maailmasõja päevilt. Ta saab tänavu 87-aastaseks. Ta kaks võitluskaaslast olesklevad veel vaid ratastoolidel kusagil Inglismaal. Bill oli tulnud noorelt Kanadasse. Ta oli olnud enne invasiooni Caen'i juures muuhulgas ka tookordse Ühendriikide sõjaväe väljaõpetaja. 1981. a. oli ta esimene mees Warriors Day paraadi ees. Samuti ei puudunud ta tänavuaastaselt skautide suurparaadilt Torontos.

Bill soovis mind kuulsaks teha ja palus endast üht realistlikku visandit.

Ida-Toronto politsei on omal ajal temalt saanud enesekaitse alal treeningut ja nagu nägin, on ka mõned eestlannad ta käe alt läbi käinud. Möödunud talvel ta õpetanud kohalikes koolides „puhast" jäähokit, et noored maast-madalast jätaks toore pealetormamise ja et Kanada jäähoki emamaana taas maailma meistritiitli koju tuua võiks, isegi venelastega mängides.

Esimese maailmasõja landurina nägin teda seismas oma allalastud lennuki rusude ees. Hiljem, kui ta mulle portreeks poseeris, näitas ta veel end õhus lendava kahetiivalise propelleriga lennuki tiibade vahel kõndimas, Hulljulge mehena on ta nii mõndagi üle elanud. Ta lõualuu on mitu korda paigatud, lahtine jne.

Nagu Bill ise ütleb olnud ta Birkenhead'is „originaal-skaut", arvatavasti lord Baden-Powell'i esimene skaut, sest nende vanuse vahe lubab seda. Bill saab tänavu 87-aastaseks. Olles Baden-Powell'i poolt rajatud skautliku liikumise musterskaut tahab ta oma vanadusepäevil uuesti skaudiringi tõmbuda ja kusagil jamboreel skautlikule noorusele oma muljeid jagada.

Praegu on mul valmimas skulptuur-portree Billist, mis tuleb esitamisele kas CNE 82-l või ESTO-84-l. Teda portreerides olen seda haruldast meest tundma õppinud. Ta on elanud pikemat aega Ameerikas ja tunneb paljusid filmitähti. Ta ise on momendil Põhja-Ameerika televisioonivõrgu vanim näitleja, kes möödunud aastal Hollywoodis sai kiituskirja. Kuid ta on ka sügava vaimuliku tundega, kes „kõneleb keeli" ja kel on vaimulik raamat alati käepärast.

Kuigi eesti skautluses minu tegevliikmeks olemise ajal Hochfeldis ei olnud kunstiala erimärki, kinkisin Billile oma eraviisilise skaudimärgi skaudivenduse tõenduseks.

Ants Vomm

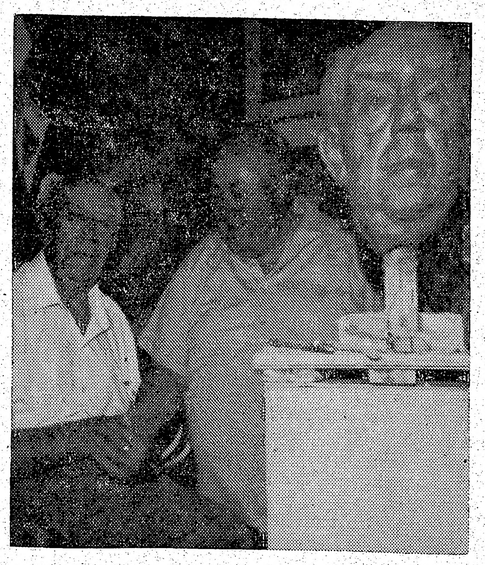

Kunstnik Ants Vomm Lord Baden-Powelli esimese skaudiga, kellest ta on valmistanud skulptuuri. Vasakult W.L. (Bill) Underwood, A. Vomm ja esialgne saviportree.